

ТРАНСПАРЕНТНОСТ,
ОТЧЕТНОСТ И
ЕФЕКТИВНОСТ НА
РАБОТАТА НА СУДСКИОТ
СОВЕТ НА РМ

Институт за човекови права

Издавач

Институт за човекови права, Скопје

Автори

Маргарита Цаца Николовска

Вера Коцо

Игор Спировски

Агим Мифтари

Уредници

Јелена Кадриќ

Кристина Дода

Лектура

Татјана Стојановска

Дизајн

Аркус дизајн

CIP - Каталогизација во публикација

Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

347.97:005.332.5(497.7)(049.5)

ТРАНСПАРЕНТНОСТ, отчетност и ефективност на работата на Судскиот совет на РМ / Маргарита Цаца Николовска ... [и др.]. - Скопје : Институт за човекови права, 2018. - 59 стр. : илустр. ; 30 см

Фусноти кон текстот. - Автори: Маргарита Цаца Николовска, Вера Коцо, Игор Спировски, Агим Мифтари

ISBN 978-608-66024-4-4

1. Николовска, Маргарита Цаца [автор] 2. Коцо, Вера [автор] 3. Спировски, Игор [автор] 4. Мифтари, Агим [автор]

а) Судски совет - Транспарентност - Македонија - Истражувања
COBISS.MK-ID 106691338

Оваа публикација е подготвена во рамки на проектот „Зголемен јавен надзор врз работата на Судскиот совет на Република Македонија“, финансиран од Владата на Обединето Кралство, со поддршка на Британската амбасада, Скопје. Мислењата и ставовите наведени во оваа содржина не ги одразуваат секогаш мислењата и ставовите на Британската влада.

Содржина

Вовед.....	4
Резиме на работата на Судскиот совет на РМ - Транспарентност, отчетност и ефективност на работењето на Судскиот совет на РМ?	6
Транспарентност на работата на ССРМ	11
Отчетност на работата на ССРМ.....	16
Ефективност на работата на ССРМ.....	17
Избор на судии и претседатели на судови.....	17
Примена на критериуми во постапката за избор на судии и претседатели на судови.....	19
Распоредување и делегирање на судии.....	22
Разрешување судии	24
Разрешување на претседатели на судови	25
Совет за утврдување факти	26
Анализа на прашалниците испратени до стручната јавност (до адвокатите)	27
Прашалници до општата јавност	30
Краток осврт на работењето на судските совети во Р. Словенија и Р. Хрватска.....	31
Судски совет на Р. Словенија	31
Судски совет на Р. Хрватска.....	32
Заклучоци/Препораки.....	34

Вовед

Судскиот совет на РМ е независен орган на судството на кој му е доверена задача да ја обезбедува и гарантира самостојноста и независноста на судската власт.

Главното прашање на кое оваа анализа се обидува да одговори е колку навистина Судскиот совет на РМ успеа да ја обезбеди и да ја гарантира независноста на судството? Перформансите кои се оценуваат според утврдената методологија¹ се однесуваат на транспарентноста, отчетноста и ефективност на Судскиот совет на РМ (во натамошниот текст ССРМ) и Советот за утврдување факти и покренување постапка за утврдување одговорност на судија (во натамошниот текст Совет за факти, кој е укинат со закон²).

За да се решат проблемите со работењето на Судскиот совет на РМ и да се зголеми независноста на судството, како и довербата на граѓаните во судската власт, Судскиот совет на РМ, пред сè треба да биде:

- Транспарентен, одговорен и отчетен кон граѓаните;
- Стратешки ориентиран и фокусиран на обезбедување на независноста на судството и на јакнење на перформансите и ефикасноста на судството;
- Ефективен и ефикасен корисник на парите на даночните обврзници.

Судскиот совет треба внимателно да ги анализира изборот на стратегии и дејствувања за да обезбеди судство кое ќе биде независно, непристрасно и ќе работи во корист на општеството и граѓаните во целост.

Оваа анализа го елаборира статусот и улогата на Судскиот совет и ги анализира промените кои настале од објавата на Основната анализа, во октомври 2016 г.³, преку мерење на воспоставените индикатори и сумирање на мониторинг извештаите од овој период.⁴ Информациите, врз основа на кои е утврдена состојбата, се добиени преку континуираното следење на седниците на ССРМ од страна на Институтот за човекови права, преку информациите достапни на веб-страницата на Судскиот совет и добиените податоци преку слободен пристап на информации од јавен карактер.

Работата на Советот за факти исто така накратко е прикажана во овој текст, бидејќи овој орган, од 2015 г.⁵, беше надлежен за примање преставки од физички и правни лица и отпочнување постапки за одговорност на судија постапувајќи по преставките или по допрен глас. Предлог-законот за укинување на Советот за факти е усвоен од страна на Собранието на РМ и објавен во Службен весник на РМ, во јануари 2018 г., со што ова тело престана да постои. Преставките за одговорност на судија или претседател на суд ќе продолжат повторно да се доставуваат до Судскиот совет на РМ.

За утврдените состојби и за понудените препораки за надминување на проблемите, како основа се користени надлежностите кои Судскиот совет ги има, според домашната легислатива, како и според меѓународни документи и препораки кои се однесуваат на работењето на таквите тела, практиката и легислативата на другите држави за независноста и непристрасноста на судството во целина.

На крајот е даден краток осврт на добиените одговори, добиени од општата јавност во однос на нивното познавање за работата на ССРМ, како и одговорите добиени од адвокатите во однос на нивното мислење и

1 Методологија за следење на работата на Судскиот совет на РМ и на Советот за утврдување факти, Достапна на: <http://ihr.org.mk/p.php?pid=182>.

2 Сл.весник на РМ, бр.11 од 18.1.2018, донесен во согласност со владиниот план 3-6-9 за реформа на правосудството

3 Основна анализа на работењето на Судскиот совет на РМ, Достапно на: [http://ihr.org.mk/uploads/publications_pdf/Analiza%20\(MAK\)%20web.pdf](http://ihr.org.mk/uploads/publications_pdf/Analiza%20(MAK)%20web.pdf).

4 Извештаи број: 1, 2, 3 и 4, за период од ноември 2016, до ноември 2017 г. Достапни на: <http://www.ihr.org.mk/project.php?pid=104>

5 Закон за Совет за утврдување факти и покренување постапка за утврдување одговорност на судија.

искуство со работењето на ССПМ и Советот за утврдување факти. Овие одговори служат да се утврди можната промена на состојбата во однос на запознаеноста и перцепцијата за овие тела од општата и стручната јавност, споредено со последната спроведена анкета во октомври 2016 г.⁶

При спроведување на проектот на отворените дебати кои следеа по секој објавен мониторинг-извештај како говорници имавме истакнати правници, новинари, претставник на Судскиот совет на РМ и претседател на Советот за утврдување факти.

На една од дебатите како експерти имавме истакнати судии, поранешни претседатели и членови на Судските совети на Р.Хрватска и Р.Словенија кои споделија искуства за работата на овие органи во нивните земји. Поради тоа, за обезбедување на видливост на добрите практики и нивна можна примена, на крајот од оваа анализа даден е приказ на легислативата и практична примена на работењето на судските совети во Р.Хрватска и Р.Словенија во однос на транспарентноста и ефективноста.

---

6 Основна анализа на работењето на Судскиот совет на РМ, Институт за човекови права, стр. 32. Достапно на: [http://ihr.org.mk/uploads/publications_pdf/Analiza%20\(MAK\)%20web.pdf](http://ihr.org.mk/uploads/publications_pdf/Analiza%20(MAK)%20web.pdf).

Резиме на работата на Судскиот совет на РМ - Транспарентност, отчетност и ефективност на работењето на Судскиот совет на РМ?

Транспарентност

Според „Резолуцијата за транспарентност и пристап до правда“⁷, усвоена од Европската мрежа на Судски совети,⁸ јавниот пристап до дискусиите на Судскиот совет и објавувањето на неговите одлуки треба да бидат загарантирани со закон и да се применуваат во практика.⁹

Судскиот совет, со цел да го одржи владеењето на правото, мора да стори се за да обезбеди одржување на отворен и транспарентен систем на правда.

Судските совети треба да ги исполнат своите обврски:

- Да обезбедат транспарентност во начинот на кој ги исполнуваат сите свои функции.
- Да обезбедат доволно информации за јавноста и за медиумите, за да обезбедат точна перцепција за спроведувањето на правдата од страна на јавноста.
- Редовно известување за тоа како ова тело ги извршува своите функции.¹⁰

Законот за Судски совет на РМ¹¹ како и Деловникот за работа на Судскиот совет¹² ја гарантираат јавноста на седниците: „Седниците на Советот се јавни. Но, во продолжение се истакнува дека „Јавноста може да биде исклучена само со одлука на Советот заради зашти на угледот и интегритетот на судијата или кандидатот за судија. За работата на седницата на Советот се води записник и стенографски белешки.“¹³

Според ОБСЕ препораките од Киев за независност на судството,¹⁴ транспарентноста треба да биде правило и за дисциплинските постапки на судиите. Постапките треба да бидат отворени, освен ако судијата против кој се води постапка бара да бидат затворени. Во овој случај Судскиот совет ќе одлучи дали барањето е оправдано. Одлуките што се однесуваат на дисциплинската мерка треба да бидат образложени и да ги содржат причините за конечните одлуки. Одлуките треба да се објават. При дисциплинските постапки на судијата треба да му бидат обезбедени процедурални заштитни мерки, вклучувајќи го и правото да се изјасни за одбрана, како и правото на жалба до надлежниот суд.¹⁵

ТРАНСПАРЕНТНОСТ- Резиме од мониторингот на работата на Судскиот совет во периодот ноември 2016-февруари 2018г. :

- Седниците на Судскиот совет, во периодот на мониторингот, беа отворени за јавноста, освен во случаите кога се одлучуваше по Барања за утврдување на нестручно и несовесно вршење на судиската

7 Resolution on Transparency and Access to Justice, Adopted in Bucharest (RO), European Network of the Councils for the Judiciary. Достапно на: https://www.encj.eu/images/stories/pdf/opinions/resolutionbucharest29may_final.pdf.

8 Европската мрежа на Судски совети - European Network of Judicial councils (ENJC) ги обединува националните институции во земјите-членки на Европската унија кои се независни од извршната и законодавната власт и кои се одговорни за поддршка на судиите во самостојното спроведување на правдата. Целта е да се подобри соработката и доброто меѓусебно разбирање меѓу Судските совети и членовите на судството на земјите-членки и кандидатите за земји членки на Европската унија.

9 Ибид.

10 Ибид

11 Член 33, Закон за Судски совет на РМ.

12 Член 10, Деловник за работа на Судскиот совет на РМ.

13 Ибид.

14 Kyiv recommendations on Judicial independence in Eastern Europe, South Caucasus and Central Asia, Judicial Administration, Selection and Accountability - OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights and Max Planck Minerva Research Group on Judicial Independence Kyiv, 2010, стр. 6. Достапно на: <http://www.osce.org/odihr/kyivrec?download=true>.

15 Ибид

функција, како и при редовно или вонредно оценување на судиите и претседателите на судовите;

- Во еден случај, иако од претседател на суд беше побарано вонредното оценувањето да биде јавно, Судскиот совет не дозволи јавност на седницата, образложувајќи дека јавноста во постапката за оценување на судиите не е јавна заради заштита на угледот на судијата и од тие причини ССРМ не дозволува јавност на таа постапка, иако судијата побарал јавност;¹⁶
- Соопштенијата за закажани седници редовно се објавуваат на интернет страната www.sud.mk во делот „Судски совет“;
- Одлуките за избор на судии и претседатели на судови се објавуваат на веб-страната;
- Веб-страната ги содржи сите полиња и изгледа прегледно, но не е лесна за пребарување и информациите од претходната веб-страна не се целосно префрлени;

Соопштенијатата за јавност претежно се однесуваат на известување за одржана седница и на известувања од одржана седница, службени состаноци и на учество на меѓународни конференции и форуми на членовите на ССРМ и слично. Во своите годишни извештаи за работа Судскиот совет истакнува дека „особено води сметка за транспарентноста и јавноста при реализацијата на активностите од надлежност на Советот, како и градење професионален однос во остварувањето на комуникацијата со јавноста...“¹⁷

Со оглед дека тајноста на седниците, според закон, е единствено предвидена поради заштита на интегритетот и угледот на судијата кој се оценува, исклучувањето на јавноста, во случаи кога самиот судија бара јавност на постапката, треба да се преиспита, бидејќи со обезбедување на јавноста Судскиот совет би бил заштитен од шпекулации, а јавноста би била сведок на професионалното работење на ССРМ.¹⁸

Обезбедување на транспарентноста, освен отвореност на седниците и редовно ажурирање на интернет страницата, вклучува проактивно информирање на јавноста за прашања кои се од клучно значење за обезбедување на независноста. Меѓутоа, како заклучок, можеме да констатираме дека сепак суштинскиот аспект на транспарентноста – јавноста да ги согледа основите и причините за одлуките што ги носи Судскиот совет, изостануваа.

Судскиот совет не треба да се фокусира исклучиво на формални заштитни мерки, туку треба да работи на подобрување на перформансите и информирање на јавноста за функционирањето на судството.

Освен кон грѓаните, информациите треба да се достапни и за самите судии.

Информациите што се објавуваат на веб-страница треба да бидат навремени, точни, јасни, лесно разбирливи и достапни. Судскиот совет, исто така, треба да одржува коректни односи со новинарите и медиумските професионалци, кои се најважни за информирање на граѓаните и можат да обезбедат информациите од Судскиот совет да стигнат, на разбирлив и достапен начин до граѓаните, со што би се намалиле непотребните шпекулации.

Отчетност

Судскиот совет на РМ, според Уставот и законот, е самостоен и независен орган на судството. Според Европската мрежа на судски совети Судските совети се одговорни за своите активности, меѓу другото, и со поднесување на периодични јавни извештаи.¹⁹

Одредена отчетност е предвидена и во Законот за Судски совет на РМ. Судскиот совет изготвува годишен извештај за својата работа, кој треба да го достави до Собранието на РМ на разгледување и усвојување. Судскиот совет треба да го достави извештајот до сите судови во РМ. Извештајот јавно се објавува.²⁰ За-

16 Прв мониторинг-извештај за работата на Судскиот совет на РМ, за период од ноември 2016 до јануари 2017 г. Достапно на: [http://ihr.org.mk/uploads/IHR%20-%20Izvestaj%2001%20\(web\)%20MK.pdf](http://ihr.org.mk/uploads/IHR%20-%20Izvestaj%2001%20(web)%20MK.pdf).

17 Извештај за работа на Судскиот совет на РМ за 2016г.

18 Ибид.

19 General Assembly of the European Network of Councils for the Judiciary, Достапно на: <https://www.encj.eu/images/stories/pdf/opinions/budapestresolution.pdf>.

20 Член 135, Закон за Судски совет на РМ.

конот не дава можност за оценување на извештајот од судовите, како што е дадената можност на Собранието. Законот не предвидува обврска за разгледување и усвојување на извештајот од судовите, како што предвидува обврската на Собранието. Само доставувањето на извештајот до судовите, без можност да се оценува и расправа, е формално-правна транспарентност, а не и суштинска отчетност. Потврда на ова е и околноста што општата седница на Врховниот суд, согласно со Законот за судовите²¹, нема надлежност да го разгледува извештајот.

Законот единствено предвидува дека „доколку Собранието не го усвои извештајот, тоа ќе биде основ за поведување расправа пред органите што ги избрале членовите на Судскиот совет за оцена на нивната работа во советот“.²² Ваквата поставеност на отчетноста, врзано за одлука на Собранието за доставениот извештај (усвоен или неусвоен извештај) не е во насока на остварување на функцијата на Судскиот совет како гарант на независноста на судството и примена на Уставниот принцип за поделба на власта. Ова уште повеќе што поголем број членови на Судскиот совет се од редовите на судиите, а само 5 члена се избрани од Собранието на РМ.

Извештајот на Судскиот совет се однесува за работата на судовите и судиите и е неприфатливо, од аспект на отчетност, истите да не можат да го разгледуваат и оценуваат, освен во ситуација кога Собранието не го усвоило извештајот. Не е јасно која е основата судовите да го разгледуваат и да го оценуваат исклучиво ако Собранието не го усвои истиот. Воедно, која е потребата и последиците од постапувањето на судовите во оваа ситуација!?

ОТЧЕТНОСТ- Резиме од мониторингот на работата на Судскиот совет во периодот ноември 2016-февруари 2018 г.:

- Судскиот совет го достави извештајот за работа до Собранието на РМ. Досега Извештајот не е ставен на дневен ред на Собранието за разгледување и усвојување;
- Извештајот на Судскиот совет, освен генералните податоци за бројот на избор на судии, судии-поротници и претседатели на судови, кадровска и материјално финансиска состојба во судството, не содржи други конкретни податоци од работата на Судскиот совет, особено во насока на обезбедување на независноста на судството;
- При усвојување на Годишниот извештај за 2016 г. на седницата се дискутираше за параметрите по кои се врши оценувањето на работата на судовите. Констатирано е дека најголемиот број судови, во 2016 година, се ажурни, но кај сите судови, во поголема или во помала мера, се јавуваат исти проблеми кои на некој начин се рефлектираат на ажурноста и на ефикасноста на судовите, а се однесуваат на просторни проблеми, застарена ИКТ опрема, немање доволен број административни и стручни судски службеници, а во некои судови и немање доволен број судии.
- Во изминатиот период честа тема на дискусија беше прашањето за колективна или индивидуална одговорност на членовите на Судскиот совет на РМ;
- Претседателот на Судскиот совет имаше зголемен број изјави за медиуми, соопштенија за јавност и гостувања на телевизиски емисии. Сепак, изјавите и соопштенијата не успеаа да дадат одговор на значајни прашања и да го задоволат јавниот интерес во насока на зголемување на довербата во Судскиот совет и судството во целина;
- Пример, соопштенијата за посетата на судот во Гевгелија, како и соопштенијата кои се однесуваат на АКМИС системот кои не одговорија на прашањата поставувани од новинарите, туку спротивното, нивната содржина придонесе за дополнителни критики од новинарите и предизвика конфизија и во јавноста;²³
- Членовите на Судскиот совет, со одредени исклучоци, не се произнесуваат за кандидатите при вршење на изборот, освен на последниот избор, кога оваа можност беше искористена само од тројца членови на Судскиот совет;
- Со измените од декември 2017 г. секој член на Советот со право на глас е должен јавно, на седница на Советот, да ја образложи својата одлука за избор на судија.²⁴

21 Член 37, Закон за судови

22 Ибид.

23 Известување на ССРМ за извршена работна посета на ОС Гевгелија

24 Член 3, Закон за изменување и дополнување на Законот за Судскиот совет на Република Македонија Сл. Весник на РМ, бр.197 од 29.12.2017

25 Извештај број 4 од следењето на работата на Судскиот совет и советот за утврдување на факти. Достапен на: <http://ihr.org.mk/>

Судскиот совет ја прифати препораката од третиот мониторинг-извештај за навремено и целосно објавување на одлуките за избор на судии во повисоките судови, кој се изврши во ноември 2017 година, во кои ги објави податоците врз основа на кои се рангираат судиите, како бодовите од оценувањето на годините стаж и др. и тоа не само за избраниот кандидат, туку и за останатите кандидати кои не се избрани.²⁵

Отчетноста треба да е во интерес на јавноста, со што се спречува работењето за лични интереси. Отчетноста не подразбира само отчетност пред друга институција, туку важна е отчетноста кон граѓаните. Заради тоа, Судскиот совет на РМ своите одлуки и активности треба да ги насочува кон остварување на јавниот интерес, со цел зголемување на довербата на граѓаните во ова тело и заради намалување на постоењето на каков било сомнеж за мотивот на одлучувањето.

Со цел зголемување на довербата на граѓаните во ова тело, битно е граѓаните да го перцепираат Судскиот совет како одговорен и отчетен орган.

Во отсуство на суштинска отчетност кон граѓаните, Судскиот совет, а со тоа и целосниот судски систем, може да се сметаат за “затворени системи”, кои работат за своја корист, а не за доброто на општеството.

ЕФЕКТИВНОСТ

Ефективноста во работењето на Судскиот совет ја дефинираме во насока на степенот на исполнетост на целите поради кои овој орган постои.

Ефективноста се ценеше преку следење на законските надлежности на Судскиот совет: Избори на судии и претседатели на судови, Избори на судии поротници, Разрешување на судии и претседатели на судови и Постапки на прераспределување на судиите (распоредување и делегирање на судии).

Како значајна надлежност со која се обезбедува независноста на судството е изборот на судиите, поради тоа целиот процес на избор на судии мора да биде отворен за јавно надгледување, бидејќи јавноста има право да знае како се избираат нејзините судии.

Од друга страна, кандидатот кој/а не бил избран/а има право да знае зошто не биле избрани и треба да постои процес на оспорување на изборот од страна на кој било кандидат кој не бил избран доколку верува дека е неправедно третиран во процесот на назначување.²⁶

Можноста за жалба на одлуката за неизбор не беше законски утврдена и Судскиот совет немаше надлежност да постапува по жалби на кандидатите за судии и претседатели на судови кои не биле избрани. Со новите измени од декември 2017 г. кандидатите за судии и претседатели на судови кои не биле избрани имаат право на жалба до Врховниот суд на РМ.²⁷

Судскиот совет на РМ, во периодот на мониторингот, ги исполнуваше надлежностите во со закон определен рок, при што навремено објавуваше огласи за избор на претседатели на судови, судии-поротници, вршеше редовни посети на судови и слично.²⁸

Меѓутоа при оценување на ефективноста се цени не само тоа што Судскиот совет го направил, туку и тоа што не го направил, а според објективна оценка бил должен да го направи заради остварување на својата основна уставна функција – обезбедување на самостојноста и независноста на судството.

uploads/IHR%20-%20Izvestaj%2004%20MAK%20(web)%20(4).pdf

26 Development of Minimal Judicial Standards Report 2010-2011, European Network of Councils for the Judiciary, страна 13.

27 Чл. 3, Закон за изменување и дополнување на Законот за Судски совет на РМ, Службен весник на РМ, бр. 197 од 29.12.2017 година

28 Во изминатиот период, поради предвремените парламентарни избори и по препорака на Комисијата за спречување корупција, Судскиот совет не смееше да врши избор и унапредување на судии и да избира претседатели на судови. Во неколку наврати само беа именувани ВД претседатели на судови.

ЕФЕКТИВНОСТ - Резиме од мониторинг на работата на Судскиот совет во периодот ноември 2016-февруари 2018г.:

- Судскиот совет не презеде никакви чекори за испитување на сомнежите кои се појавија од презентирани телефонски разговори за недозволен влијанија на извршната власт врз изборот и разрешувањето на судиите, како и врз одлучувањето на судиите и не го оценувал и не го зел предвид системот на распоредување на предметите во судовите по случаен избор и неговите можни злоупотреби при оценување на претседателите на судовите, како и пречестото менување на годишниот распоред за работа на судиите во некои судови (прераспоредување на судии).
- Судскиот совет, во февруари 2017 г. пристапи кон измени на Деловникот за работа во деловите за можноста да гласа и одлучи за исклучување на јавноста. На пример: "Советот расправа по предлог ранг-листите на кандидати и усвојува конечна ранг-листа на кандидати според потребната специјализација, на седница на која јавноста може да биде исклучена со одлука на Советот,²⁹ што е спротивно на регулативата предвидена со законските измени од декември 2017³⁰
- На седницата на која се усвоија измените и дополнувањата на Деловникот за работата на ССРМ немаше дискусија по предложените измени и дополнувања од членовите на ССРМ кои беа присутни на седницата.
- Судскиот совет дозволи повторување на постапката против судија на Апелациониот суд Скопје, по донесена пресуда на Европскиот суд за човекови права, во која е констатирана повреда;
- Во периодот на мониторингот на работата на Судскиот совет не беше во можност да избира судии и претседатели на судови, почнувајќи од декември 2016 година, поради предвремените парламентарни избори, па се до локалните избори во 2017 година, по добиената Препорака од Државната комисија за борба против корупција.
- Изборот на судии и претседатели на судови се изврши во ноември 2017 г. Донесени се одлуки за избор на судии во Врховниот суд на РМ – 1 судија од кривична област, во Апелациониот суд Битола - 1 судија од кривична област, во Апелациониот суд Скопје - 3 судии од кои 1 судија од кривична област и двајца судии од граѓанска област.

При изборот на судии за Врховниот и Апелациониот суд, иако беше објавен оглас за 2 судии во Врховен и 4 во Апелациониот суд, и иако на огласот беа пријавени 7 судии за Врховен и повеќе од 50 за Апелациониот суд Скопје, кои ги исполнуваа условите согласно со Законот, сепак, за Врховен суд е избран само еден судија и тоа од листата на кандидати според принципот на правична и соодветна застапеност, иако имаше потреба од двајца судии, а во Апелациониот суд, од потребни 4, избрани се тројца судии. За ваквото постапување ССРМ не даде образложение за причините на нецелосниот избор на судии по огласите. Само еден месец потоа, непосредно пред да стапат во сила законските измени со кои за прв пат на неизбраните кандидати за судии им се овозможува правото на жалба, Судскиот совет повторно го објави огласот за избор на судии во овие два суда. Постапката за овие исти слободни места за судии непотребно, по втор пат, трае неколку месеци. На овој начин, како носители на јавна функција, неефективно остварувајќи ја надлежноста за избор на судии, членовите на Судскиот совет предизвикуваат повеќе последици кои имаат влијание во однос на довербата на граѓаните во судството.

29 Член 8, Деловник за изменување и дополнување на Деловник за работа на Судскиот совет на Република Македонија.

30 Со законските измени на Законот за Судски совет, од декември 2017 г., јавноста во никој случај не може да биде исклучена при избор на кандидати за судии и претседатели на судови.

Транспарентност на работата на ССРМ

Транспарентноста е принцип што во едно демократско општество треба да обезбеди процесите на одлучување на органите на јавната власт да бидат што поблиску до граѓаните, за тие да можат да имаат увид во тоа дали тие органи ги извршуваат своите функции на вистински начин. Во таа смисла, транспарентноста ја рефлектира демократската природа на институциите и јавната доверба во извршувањето на нивните функции како неопходен услов на нивната легитимност. Тој принцип ги надминува познатите облици и инструменти на политичка или правна контрола што им припаѓаат на органите во системот на поделбата на власта во едно демократско општество и се засилува како инструмент на јавноста во општа смисла кој повикува на отчетност, затоа што јавноста “има право да знае”, но и да партиципира.

Важно е да се напомене дека на одржаната отворена дебата посветена на транспарентноста на Судскиот совет, гледана од призма на новинарите, можеме да забележиме незадоволство на новинарите во однос на транспарентноста на Судскиот совет. Транспарентноста на ССРМ, гледана од аспект на новинарите, е на незадоволително ниво и беше истакнато дека информациите кои ги добиваат новинарите од Судскиот совет не го задоволуваат јавниот интерес.

Транспарентноста, како принцип, особено доби на значење во функционирањето на институциите на ЕУ како облик на премостување на таканаречениот „демократски дефицит“ во конституирањето на управувачките тела на Унијата.³¹ Оттаму, значајни дефиниции на транспарентноста се среќаваат токму во расправиите и материјалите пред Судот на ЕУ, на кои ќе се повикаме и во овој текст. Од друга страна, овој принцип е значајно втемелен и во релевантните документи на меѓународните советодавни тела од сферата на судството (правосудството). Така, во мислењето број 10 на Консултативниот совет на Европски судии од 2007 година е нагласено дека “мора да постои целосна транспарентност на условите за избор на кандидати, со цел судиите и општеството во целина да се уверат дека именувањето се заснова исклучиво на вредноста на кандидатите и нивните квалификации, способност, интегритет, смислата за независност, непристрасноста и ефикасноста. Затоа, од суштинска важност е ... именувањето и критериумите за селекција да бидат достапни до општата јавност”.³²

Во извештајот за независноста на судскиот систем од 2010 година Венецијанската комисија во точка 25 нагласува дека, меѓу другото, од суштинско значење е судијата да има смисла за правда и фер постапување, но при оцената на такви критериуми е потребна транспарентна постапка и кохерентна практика”.³³

Овие наоди ја имплицираат важноста на суштинскиот аспект на транспарентноста – јавноста да ги согледа основите и причините за одлуките што ги донесуваат телата надлежни за избор или именување на судиите, како што е Судскиот совет.

Според една дефициција, транспарентноста се однесува на квалитетот да се биде јасен, очигледен и разбирлив, без сомнеж или противречност.³⁴ Транспарентноста подразбира “знаење на мотивите”³⁵ на одлуката, односно нејзините причини.

Кога се работи за Судскиот совет, чијашто основна уставна функција е да ја обезбеди независноста и непристрасноста на судството коешто ги изрекува пресудите во името на граѓаните, јасно е дека од суштински интерес за јавноста е да знае дали одлуките на Судскиот совет за избор и кариера на судиите се базирани

31 Vasiliki (Vicky) Karageorgou, Transparency principle as an evolving principle of EU law: Regulative contours and implications, <http://www.right2info.org/resources/publications/eu-karageorgou-vasiliki-transparency-principle-as-an-evolving-principle-of-eu-law>

32 Opinion no.10(2007) of the Consultative Council of European Judges (CCJE), <https://rm.coe.int/168074779b>

33 CDL-AD(2010)004-e, Report on the Independence of the Judicial System Part I: The Independence of Judges adopted by the Venice Commission at its 82nd Plenary Session (Venice, 12-13 March 2010), [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=C-DL-AD\(2010\)004-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=C-DL-AD(2010)004-e)

34 Opinion of AG Ruiz-Jarabo Colomer of 16 December 2004 in C-110/03 Belgium v. Commission, 2005, ECR I-2801, point 44.

35 A.v. Bogdandy, Doctrine of Principles, Jean Monnet Working Paper 9/03, available at : <http://centers.law.nyu.edu/jeanmonnet/archive/papers/03/030901-01.pdf>

врз нивната вредност, со примена на објективни критериуми во рамки на Законот.³⁶

Се разбира, транспарентноста е комплексен принцип кој вклучува и други важни елементи, како што се отвореноста на работата на Судскиот совет, на пример на седниците, објавувањето на информации за активности или известувања за ефектите од такви активности, достапноста на документи, лиферување на извештаи за работата и сл. Меѓутоа, иако тие се важни елементи, транспарентноста, како принцип, не може да се сведе на нив или само на некои од нив.

На пример, отвореноста на седницата на Судскиот совет за избор на судии во повисок суд за претставниците на медиумите или за професионални организации секако е важна претпоставка за остварување на јавноста на работата, меѓутоа седницата нема да го задоволи принципот на транспарентност доколку на неа присутната јавност нема можност да ги слушне причините за донесувањето на одлуката за избор, особено кога се одлучувало помеѓу повеќе кандидати.

Се разбира, објавувањето на огласот за избор, објавувањето на закажувањето на седницата на којашто ќе се врши избор и отвореноста на седницата за јавноста не се под прашање и се чини дека веќе се неспорни како рутина на Судскиот совет.

Она што е проблематично, од една страна, произлегува од недоволно јасната регулатива во врска со критериумите за избор и унапредување на судии, како и од пристапот на членовите на Судскиот процес во процесот на донесувањето на одлуките, од друга.

Во член 46 од Законот за судовите е предвидено дека во повисоките судови може да биде избрано лице кое има определено работно искуство како судија на понискиот суд, кое, во последната година, од страна на Судскиот совет е оценето со највисока позитивна оценка и во однос на другите пријавени лица има добиено најголем број бодови. Според оваа одредба, изгледа дека највисоката оценка и најголемиот број бодови претставуваат одлучувачки, односно единствен критериум за избор.

Методологијата и критериумите за бодирањето, очигледно, оставени се на Законот за Судскиот совет. Меѓутоа, покрај таа методологија за бодирање (кај следењето на работата на судиите, регулирана во член 98-131), во член 41 од Законот за Судскиот совет се предвидени дополнителни критериуми за избор, коишто во секој случај се однесуваат на суштински аспекти на вршењето на судиската функција, но тие ефективно ја доведуваат во прашање применливоста на одредбата од член 46 од Законот за Судовите.³⁷

Конечно, во член 21 од Деловникот на Судскиот совет е пропишано дека за кандидатите се гласа по редоследот на ранг-листата што е направена според бодирањето предвидено во Законот за Судскиот совет, при што е можно да биде избран кандидат што е на последното место на ранг-листата, односно кој нема најголем број бодови, ниту највисока позитивна оценка, како што тоа го налага член 46 од Законот за судовите.

Оваа состојба има три важни аспекти. **Првиот аспект** се однесува на прашањето за правната конзистентност на уредувањето на критериумите за оценување и избор на судии во два закони што се донесуваат со различно мнозинство во парламентот, пропишано со Уставот. Очигледните противречности во обидот критериумите да се прикажат како комплементарни, се тешкотија не само за членовите на судскиот совет, туку особено за јавноста, која не може лесно да процени кој е вистинскиот сет на критериуми што го определуваат објективниот избор на најдобрите кандидати. Ова, само по себе, е квалитативен недостиг на транспарентност. **Вториот аспект** се однесува на квалитетот и релевантноста на критериумите за рангирање на кандидатите според бодовни шеми, предвидени со Законот за судскиот совет, што беше предмет на сериозна критика од Венцијанската комисија.³⁸ Таа објективно детектира дека законските критериуми за оценување на судиите, што потоа е основа за нивното рангирање, се изразито квантитативни и не обезбедуваат оценка на суштинските и различните аспекти на квалитетот на вршењето на судиската функција. Со самото тоа, вредноста на член 46 од Законот за судовите, кој бара избор според

36 Supra note 3,t, 27.

37 Законот за судовите се донесува со двотретинско мнозинство гласови во Собранието, а Законот за судскиот совет со просто мнозинство;

38 CDL-AD(2015)042-e, Opinion on the Laws on the Disciplinary Liability and Evaluation of Judges of "The Former Yugoslav Republic of Macedonia", adopted by the Venice Commission at its 105th Plenary Session (Venice, 18-19 December 2015), [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2015\)042-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2015)042-e)

бодови што би требало да изгледа како објективизиран критериум, сериозно се компромитира, затоа што инсистирањето на тие бодови, всушност, доведува до фаворизирање на квантитативните и формалните, наместо на квалитативните и суштинските критериуми. **Третиот аспект** на оваа состојба е што таа овозможува изборот на судија или претседател на суд да се сведе на гласање и броене гласови, наместо на транспарентно демонстрирање на суштинските и релевантните причини на одлуката за избор. Сето тоа инхерентно го компромитира целокупниот изборен процес.

Сепак, и во ваква неповолна законска ситуација, јавноста има право да очекува од Судскиот совет да не го сведува изборот на судиите само на гласање, туку да ги објасни и да ги образложи своите одлуки и да покаже, на убедлив начин, дека се избрани најдобрите кандидати.

Членовите на Судскиот совет на РМ го вршеа изборот на судиите и претседателите без суштинска и релевантна дебата на седниците за вредноста на секој кандидат одделно, што би покажало кој или кои од кандидатите се подобри од другите и зошто. Исто така, во одлуките за избор образложението се сведува на тоа дека избраниот кандидат ги исполнува условите предвидени во законот, без објаснување кои квалитети ги издвојуваат избраните од останатите кандидати. Во изминатиот период, во одлуките се објавува и ранг листата на кандидатите со утврдените бодови и биографски податоци, што секако ја подобрува транспарентноста, но тоа не значи ништо ако во одлуката не може да се види кои важни критериуми биле одлучувачки за мнозинството членови на Советот при изборот на конкретен кандидат пред другите. Без тоа јавноста останува ускратена за “знаењето на мотивите” на одлуката, ускратена за “јасна, непротивречна и без сомнеж” одлука. Ова е особено значајно доколку се има предвид факот дека Судскиот совет има донесено одлуки за избор на кандидат со најголем број бодови, но и со помал број бодови од другите, што ја наметнува потребата од разумно и втемелено образложение и во едната и во другата ситуација.

Во врска со тоа, одговорот што претседателот на Судскиот совет го дава на новинарско прашање дека е избран одреден кандидат затоа што „така одлучило мнозинството“ не служи на принципот на транспарентност. Неприфатливо е одлуката да се сведе на тоа дека мнозинството така гласало, а избраниот кандидат ги исполнува условите од законот (и неизбраните кандидати ги исполнуваат условите!), без да се образложи кои се причините што го определило мнозинството членови на советот да гласат токму за тој кандидат во однос на другите.

Ова е суштинскиот фактор за оцената дека Судскиот совет е нетранспарентен во неговата главна уставна функција. Загрижува фактот дека нетранспарентноста на оваа постапка беше детектирана и преточена уште во Препораките на експертската група, предводена од Раинхард Прибе, од 8 јуни 2015³⁹ година, во кои посебно беше констатирано дека не се врши споредба на вредноста на кандидатите, за по две години истата експертска група, во Оцената и препораките од 14 септември 2017⁴⁰ година да утврди дека не е постигнат никаков напредок и дека Судскиот совет, односно неговите членови, и натаму избираат без обврска да ја оправдаат својата одлука. Образложение не постои ни во случај кога не е избран ниту еден од пријавените кандидати за судија или претседател, што е индикативно за мотивите на Советот, но и со негативни последици врз работата на судовите, особено кога не се врши избор на претседател на судот.

На тој начин јасно е дека нужната и посакувана доверба на општата, но и на професионалната јавност во Судскиот совет, како фактор и гарант на самостојноста и независноста на судството, не може реално да се очекува во делот на надлежноста за избор, односно унапредување на судии и претседатели на судови.

Транспарентноста на изборот на судии е значајна и од гледиште на кандидатите што не биле избрани. И тие, како и јавноста, имаат легитимно очекување дека процесот на избор ќе се спроведе транспарентно, според утврдените критериуми и нивната објективна и образложена оценка од Судскиот совет, но и дека нивната кандидатура ќе биде сериозно разгледана. Ова е дотолку поважно ако се има предвид дека

39 Independent Senior Experts' Group, The former Yugoslav Republic of Macedonia: Recommendations of the Senior Experts' Group on systemic Rule of Law issues relating to the communications interception revealed in Spring 2015, 8 June 2015, стр.10 став 1, https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/news_corner/news/newsfiles/20150619_recommendations_of_the_senior_experts_group.pdf

40 The former Yugoslav Republic of Macedonia: Assessment and recommendations of the Senior Experts' Group on systemic Rule of Law issues 2017, 14 September 2017, https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/2017.09.14_seg_report_on_systemic_rol_issues_for_publication.pdf

нашето законодавство не предвидуваше можност за судска заштита на законитоста на одлуката за избор на судија.⁴¹

Барањата на некои неизбрани кандидати да се преиспита одлуката за избор како незаконита, упатени до Судскиот совет, едноставно (формално правилно) биле отфрлени, поради ненадлежност на Советот.

Со новите измени на Законот за Судски совет, кои стапија во сила во декември 2017 г.⁴² се очекува овие недостатоци да бидат отстранети. Измените предвидуваат: „Секој член на Советот, со право на глас, е должен јавно, на седница на Советот, да ја образложи својата одлука за избор на судија. Советот е должен писмено да го извести секој кандидат за одлуката за избор на судија. Кандидатот кој не е избран за судија има право на жалба во рок од осум дена од приемот на известувањето до Врховниот суд на Република Македонија.“⁴³

Седниците на кои се вршеше **оценување на судиите и на претседателите** на судовите во изминатиот период беа затворени за јавноста. Основот за тоа се наоѓа во одредбата од член 129 од Законот за Судскиот совет, според која решението за оценување на судијата и претседателите е од доверлив карактер. Меѓутоа, зависноста на процесот на избор на судии во повисоките судови и на претседатели на судовите од нивното редовно или вонредно оценување, имплицира дека тој процес, исто како и изборот, треба да биде транспарентен. Со вметнувањето на „доверливоста“ на оценувањето, се чини, се прави проблематичен исклучок од законскиот принцип за јавност на работата на седниците.

Според член 33 од Законот, седниците на Судскиот совет може да бидат затворени за јавноста само заради заштита на угледот и интегритетот на судијата или на кандидатот за судија, но за тоа мора да постојат објективни и сериозни основи. Оценувањето на судиите што судат во името на граѓаните се врши според критериуми утврдени во закон и тешко е да се разбере какви импликации за нивниот углед и интегритет може да има расправата за тоа каква оценка ќе добијат, за седницата да биде затворена за јавноста, кога веќе бодовите добиени по таа основа се транспарентни во постапката за избор.

Транспарентноста на процесот на оценување може само да ја поткрепи и транспарентноста на нивното рангирање и конечниот избор во суштинска смисла. Квалитетните одлуки, во таков транспарентен процес, се клучниот фактор на здобивање со довербата на јавноста.

Отвореноста на процесот на **оценување на судиите** со повисока или пониска оценка не го загрозува угледот и интегритетот на судијата, туку може да биде само транспарентен показател за тоа со каква успешност ја врши судиската функција во интерес на граѓаните. Напредувањето на судиите, односно нивниот избор во повисок суд, не е само прашање на нивната кариера, туку е јавен интерес за обезбедување највисоки можни стандарди за стручност, самостојност и непристрасност во правораздавањето. Целосната транспарентност на тој процес не може да наштети на неговите цели.

Во врска со тоа треба да се забележи дека Судскиот совет, со измена на деловникот во февруари 2017 г. пропиша дека може да одлучи да ги затвори за јавност седниците на кои одлучува за усвојување на конечната ранг-листа при изборот на судии и претседатели, иако е тешко да се разбере како одлучувањето по тоа прашање може да го загрози угледот и достоинството на кандидатите .

Со последните измени од законот за Судски совет, од декември 2017 г. се поништува оваа можност, предвидена со Деловникот. Новите измени предвидуваат дека „Кога Советот одлучува за избор на претседател на суд или избор на судија, јавноста не може да биде исклучена, во ниеден случај.“⁴⁴

Според законот, седниците на кои се одлучува за разрешување на судиите или за дисциплинска одговорност, се затворени за јавноста. Но, Судскиот совет ќе одлучи седницата да биде јавна кога тоа го бара

41 Член 36 од Законот за судскиот совет;

42 Закон за изменувања и дополнувања на Закон за Судски совет на РМ, Службен весник на РМ, бр. 197 од 29.12.2017 година.

43 Ибид.

44 Член 2 од Закон за изменување и дополнување на Закон за судски совет на РМ, Службен весник на РМ, бр. 197 од 29.12.2017 година.

судијата против кој се води постапката.⁴⁵ Интерпретацијата на овие одредби од Судскиот совет дека седницата ќе биде јавна само ако така одлучи советот, дури и наспроти барањето на судијата против кој се води постапката, сметаме дека е несоодветна.

Индивидуата е господар на правото да си го штити угледот и интегритетот, што е основа и за овластувањето на засегнатиот да бара седницата да биде јавна. Освен тоа, и дисциплинската постапка, како и постапката за разрешување поради нестручно и несовесно вршење на функцијата имаат третман на постапки во рамки на член 6 од Конвенцијата, така што одбивањето на барањето на судијата седницата да биде јавна го засега, во таков контекст, на „јавна расправа“.

Во вакви ситуации, присуството на јавноста би била исклучителен фактор на демонстрација на законитост, непристрасност и независност на професионалното работење на Судскиот совет. **Поради тоа се сугерира, Судскиот совет задолжително да донесува одлука за одржување јавна седница секогаш кога судијата, односно претседателот против кој се води постапката, тоа го бара. На тој начин ќе се подобри позицијата на судијата во натамошната постапка за судска заштита против одлуката на советот.**

Од мониторингот на Судскиот совет, спроведен во рамки на овој проект, може да се види дека транспарентноста, мерена според усвоените индикатори, може да се оцени како релативно задоволителна во однос на објавувањето на документите и нивниот вид на Веб-страницата на Советот (соопштенија за закажани седници, одлуки, годишни извештаи на Судскиот совет, вклучително и кварталните извештаи за работата на судовите, кои за прв пат почнуваат да се објавуваат кон крајот на 2017 година), но дека сепак дел од документите се објавуваат ненавремено или во несоодветно поле на страницата, како што е случајот со документот за јавни набавки што се појавува во полето за вести, а не во постојното поле за јавни набавки.

Записниците од седниците не се објавуваа, туку основни информации за донесените одлуки и заклучоци се даваат во соопштенија за донесените одлуки.

Новата Веб-страницата на Судскиот совет, на судскиот портал, не обезбедува лесна навигација и пристап до информациите. Потребен е мал напор, од техничка природа, овие недостатоци да се отстранат, со што значително би се олеснил пристапот до информациите на веб-страницата, важни за следење на неговата работа.

45 Член 54 и член 78 од Законот за судскиот совет

Отчетност на работата на ССРМ

Отчетноста подразбира должност на Судскиот совет да полага сметка за својата работа. Принципот на отчетност на Судскиот совет е втемелен во став 3 на Амандманот XXIX од Уставот, според кој, Советот, за својата работа поднесува годишен извештај до Собранието на Република Македонија, чија форма, содржина и начин на усвојување се уредуваат со закон. Оттука, Уставот несомнено имплицира определен облик на демократска контрола на работата на Советот од страна на претставничкиот орган на граѓаните, што неизбежно вклучува и можност за заземање определен став, позитивен или негативен, за неговата работа.

Годишните извештаи што ги усвојува Судскиот совет, вклучително и **извештајот од 2016 година**,⁴⁶ ги содржат податоците што ги бара законот, како што се бројот на избрани и разрешени судии и судии-поротници, бројот на дисциплинските постапки, кадровската и материјално-финансиската состојба, бројот на предмети, соработката со други органи, меѓутоа тие даваат главно статистичка информација.

Во Годишните извештаи не може да се видат информации, на пример, за забележани обиди за влијание или притисок врз судиите и за начинот на справување на Судскиот совет со такви појави заради заштитата на самостојноста и независноста на судството, иако во 2015 и 2016 година не недостигаа индиции, па дури и кредибилни наводи дека такви појави постојат, дури и внатре во судството.

Сепак, годишните извештаи се доволна основа за отворање парламентарна расправа, разјаснување на информациите и прашањата што се опфатени во извештајот, но и на оние што не се опфатени во него, а се важни за самостојноста и независноста на судството и за градење јавна доверба кон него. За жал, во Собранието извештаите на Судскиот совет не побудуваат интерес и дебата, а се чини дека истото важи за судовите до кои тој извештај се доставува и по кој, согласно со закон, судовите немаат обврска да расправаат.

Покрај годишниот извештај, како главен инструмент на отчетот се забележуваат и други облици на отчетност кои се практикуваат во последно време, особено преку изјавите на претседателот на Судскиот совет по одржаните седници кој ги прифаќа прашањата на претставниците на медиумите, неговото учество на дебатни емисии на телевизиите и на стручни расправи.

Во законот не постои можност за разрешување на член на Судскиот совет или на советот во целина по ниеден основ, што во јавноста, вклучително и стручната, не може да се разбере и да се прифати. Иако тоа е неконзистентно со споменатата уставна позиција за демократска контрола на Судскиот совет, сепак таа позиција не е оставена без секаква смисла. Разгледувањето на извештајот во Собранието отвора можност за претресување на индивидуалната и колективната работа на членовите на Советот со импликации за нивната одговорност. Имено, според член 135 од Законот, ако Собранието не го усвои годишниот извештај за работа на Советот, тоа ќе биде основ за поведување расправа пред органите што ги избрале членовите на Судскиот совет **за оцена на нивната работа**. Во врска со тоа, треба да се има предвид и член 36 од Законот за Судскиот совет, според кој членот на Судскиот совет е одговорен за повреда на Уставот и законот во вршењето на функцијата. Овие две одредби несомнено треба да се интерпретираат како комплементарни. Законот недвосмислено ја поставува нормата дека член на Советот е одговорен за повреда на Уставот и законот, што секако не може да се исклучи како предмет на оцена на неговата работа во случај на неусвојување на извештајот. Утврдувањето на повреда на Уставот или законот од страна на еден, на повеќе или на сите членови на советот, од страна на органот, односно органите што ги избрале, ако не повеќе, може да биде основа за донесување деклараторна одлука во таа смисла, без правен ефект на разрешување.

Во дадените околности, ако се утврди дека Судскиот совет, всушност, не ги извршувал своите најзначајни уставни и законски функции, а што довело до тешки последици за угледот на судството и довербата на граѓаните во судството, една таква деклараторна одлука би имала еднаква тежина.

Ефективност на работата на ССРМ

Преку остварувањето на своите функции, согласно со Уставот на Р.М. и со законите, Судскиот совет ја обезбедува и ја гарантира самостојноста и независноста на судската власт⁴⁷

Ефективноста во работењето на Судскиот совет се ценеше преку следење на законските надлежности во спроведување на постапките за:

- Избор на судии и претседатели на судови

- Избор на судии поротници

- Распоредување и делегирање на судии

- Разрешување на судии и претседатели на судови

Но, ефективноста на работата на Судскиот совет се мери не само по тоа што тој направил, туку и по тоа што не направил, а според објективна и генерална оценка бил должен да направи заради остварување на својата основна уставна функција – обезбедување на самостојноста и независноста на судството.

Мониторингот покажува дека Судскиот совет ги извршува работите од својата надлежност, кои во законот се препознаваат како конкретни обврски, во пропишана временска динамика. Во таа смисла, Судскиот совет објавува огласи за избор и спроведува постапка за избор на судии и претседатели на судови, врши редовно оценување на судиите, спроведува постапка по барањата на Советот за утврдување факти, но по укинувањето на Советот за утврдување факти и по донесувањето на Законот за изменување и дополнување на Законот за судскиот совет, од 29.12. 2017 година, оваа постапка се поведува по барање на член на Советот, на претседателот на судот, на претседателот на повисокиот суд или општата седница на Врховниот суд ги разгледува извештаите за работата на судовите, времено упатува судии, донесува Годишен извештај за својата работа и.т.н.

Сепак од мониторингот на работата на Судскиот совет на РМ може да се констатираат низа слабости во остварувањето на неговите надлежности, а со тоа и пропусти од суштинско значење во остварувањето на неговата основна функција за обезбедување на гаранција и заштита на самостојноста и независноста на судската власт која произлегува и од Уставот на Р.М.

Дел од овие слабости, кои се пречка за покажување солидни резултати во работењето на Судскиот совет, се од објективна природа поради несоодветни и недоволно прецизни законски решенија, но пасивниот однос кон одредени појави и несоодветното однесување кон задолжителната обврска за остварување на основната функција не можат на кој било начин да бидат оправдани, ниту да останат незабележани од јавноста која ќе го оцени нивниот негативен ефект во однос на нарушувањето на угледот и на довербата на граѓаните кон целокупното судство.

Избор на судии и претседатели на судови

Судскиот совет го врши изборот на судии и претседатели на судови. Во рамки на оваа надлежност тој првенствено носи одлука за утврдување на бројот на слободните судиски места во Основните судови во државата. Таа одлука се носи со мнозинство гласови од вкупниот број членови со право на глас.

По упразнување на судиско место или по утврдена потреба за судиско место, исто така носи одлука за објавување оглас за избор на судија во одредена специјализирана област, а по доставено барање од судот.⁴⁸

⁴⁷ Член 2 од Закон за Судски совет.

⁴⁸ Огласот се објавува во Сл. весник на РМ и во најмалку два весника, од кои еден на друг јазик, различен од македонскиот, што го зборуваат најмалку 20% од граѓаните во РМ и трае 15 дена од денот на објавувањето во Сл. Весник.

Судскиот совет изборот на судија на Основен суд го врши од ранг листата на кандидати доставена од Академијата за судии и јавни обвинители што се јавиле на огласот и тоа редоследно според постигнатиот успех утврден во конечната ранг- листа.⁴⁹

Ваквиот начин на избор на судија не остава можност на Судскиот совет за примена на критериумите за вршење избор, туку неговата работа се сведува на формален избор што наликува на именување на кандидатот за судија.

Ова укажува на потреба од прецизирање на законската регулатива во поглед на вршење на изборот на судии во Основните судови.

Во рамки на својата надлежност за избор на судии, Судскиот совет избира и судии во повисоките судови (**Апелационен суд, Вишиот управен суд и Врховниот суд на РМ**).

За правилно спроведување на постапката за избор на судии во повисоките судови, Судскиот совет формира комисија од три члена која ги проверува документите на кандидатите, ја подготвува кандидатската листа, ги известува кандидатите за денот и часот на спроведување на психолошкиот тест и тестот за интегритет и за финансискиот надоместок за тие тестови, кој е на товар на кандидатите, спроведува интервју со кандидатите кои ги положиле тестовите и составува конечна ранг-листа според потребната специјализација, како и ранг-листа на кандидати кои ја немаат потребната специјализација.

За избор на судија Судскиот совет расправа и одлучува на седница на која присуствуваат најмалку две третини од членовите со право на глас.

Расправањето и одлучувањето се врши редоследно, согласно со конечната ранг-листа на кандидатите и секој член на Советот има право да се произнесе за кандидатот пред да се пристапи кон гласањето.

Оваа можност за произнесување за кандидатите од членовите на Судскиот совет подолго време од мониторираниот период воопшто не се практикуваше при вршење на изборот, освен на последниот избор, кога оваа можност беше искористена само од неколку членови на Судскиот совет кои најчесто земаат учество во работата.

Со измените на Законот за Судски совет од 29.12.2017 година е решена оваа дилема на начин што секој член на Советот со право на глас е должен јавно, на седница на Советот, да ја образложи својата одлука, како за избор на судија, така и за избор на претседател на суд.⁵⁰

За избран се смета оној кандидат кој добил две третини гласови од вкупниот број членови на Советот со право на глас.

Судскиот совет ја спроведува и постапката за избор на претседател на суд, која започнува со објавување на оглас два месеца пред истекот на мандатот на постојниот претседател.

Во случај на престанок на мандатот на претседателот на судот или на разрешување на истиот, Судскиот совет определува вршител на должноста претседател од **редот на судиите во судот**, кој е оценет со највисока позитивна оценка и има најголем број бодови.

Оваа надлежност во изминатиов период не беше доследно почитувана, така што, од Судскиот совет, за вршител на должноста во Основниот суд Скопје I Скопје, беше определен судија од Врховниот суд на РМ, кој во исто време не покажа резултати во работата и по кусо време даде оставка од таа функција.

За избор на претседател исто така се расправа и одлучува на седница на која присуствуваат најмалку две третини од членовите на Судскиот совет со право на глас, а се избира од редот на судиите под услови, постапка и начин на кој се врши изборот за судија на соодветниот суд.

При вршење на избор на судија и претседател на суд кој се наоѓа на подрачје на единица на локална самоуправа каде 20% од граѓаните зборуваат службен јазик различен од македонскиот, мора да се внимава на правичната и соодветна застапеност при изборот и да расправа и одлучува на седница на која присуствуваат најмалку две третини од членовите на Советот со право на глас. За избран се смета кандидатот кој добил две третини гласови од вкупниот број членови на Советот со право на глас, при што мора да има

49 Член 40 од Закон за Судски совет на РМ.

50 Чл.3 и чл.5 ст.1 од измените на Законот за Судски совет на РМ, Службен весник на РМ, бр. 197 од 29.12.2017 година.

мнозинство гласови од присутните членови кои припаѓаат на заедниците кои не се мнозинство во РМ.⁵¹

На седницата одржана во ноември за избор на судии за прв пат беа објавени две ранг-листи и тоа една мнозинска и една според принципот на правична застапеност, составена од кандидати кои припаѓаат на етничките заедници.

По дадените препораки во мониторинг-извештаите, се воочува настојување на Судскиот совет да покаже повисок степен на ефективност во своето работење, со обид за примена на дадените законски можности при изборот на судии. Во оваа смисла одлуките за избор во 2017 година се разликуваат од оние донесени во 2016 година, бидејќи содржат целосна листа на пријавените кандидати, број на бодови за работата, биографски податоци за истите, вкупен стаж и резултати од анонимната анкета.

Сепак, од анализата на одлуката за избор на судии во Апелациониот суд Скопје од 23.11.2017 година може да се констатира дека не е јасно зошто членовите на Судскиот совет гласале за избраните кандидати кога според дадените податоци во двете листи не биле најдобри, ниту по број на бодови за работа, ниту по останатите параметри, како на пример, должина на стаж.

Ваквиот однос на Судскиот совет при вршењето на избор на судии предизвика револт кај судиите, па дури и јавни критики преку медиумите упатени до Судскиот совет⁵³

Во овој период, при изборот на претседатели на судови, покрај критериумот највисок број бодови, беше земена предвид нивната Програма за работа, како и впечатоците од извршеното интервју на кандидатите, што не беше практика при спроведувањето на претходните избори.

Со донесување Закон за измени и дополнувања на ЗСС предвидено е право на кандидатот кој не е избран за судија или претседател на суд да може да поднесе жалба до Врховниот суд на РМ во рок од 8 дена од приемот на известувањето, со што е пополнета правната празнина на неможност за поднесување ваков правен лек (чл.3ст.3 и чл.5ст.3)

Примена на критериуми во постапката за избор на судии и претседатели на судови

Критериумите, како важен елемент од постапката за следење и оценување на работата на судијата, генерално се определени во одредбата што го регулира изборот на судија на повисок суд. Така, во чл.41 ст2 од ЗСС, за судија во повисок суд Советот ќе избере лице кое има највисоки стручни и професионални квалитети, кое ужива углед во вршењето на судиската функција, а врз основа на следниве критериуми: 1) стручно знаење и специјализација во струката и учество во континуирана обука; 2) однос кон работата, при што се зема предвид почитувањето на законските рокови за преземање на процесните дејствија, почитување на законските рокови за донесување, објавување и изготвување на одлуките, однос меѓу бројот на потврдени, укинати или преиначени одлуки во однос на вкупниот број решени предмети, бројот на решени предмети во однос со ориентациониот број на предмети што треба да ги реши судијата месечно, утврден од Советот; 3) способност за разрешување на правните прашања, при што се зема предвид достигнатиот степен на правилност и законитост на судското одлучување и утврдување, пред се, во постапките со правните средства; 4) чување на угледот на судијата и судот, што се утврдува од начинот на водење на постапката, комуникација со странките и другите органи, чување на независноста, непристрасноста, доверливоста, значајноста и однесувањето кон работата и надвор од неа;

5) способност за усно и писмено изразување, што се огледа преку изготвените одлуки и судското стручно дејствување; 6) преземање дополнителна работа во вршење на судиската функција со учество во решавање на заостанати предмети; 7) преземање дополнителна работа при вршење на судиската функција преку менторство, едукација и слично; 8) однос со соработникот и судската администрација и 9) способноста за вршење задачи од раководен карактер.

51 Чл.24 од Деловникот за работа на Судскиот совет на РМ.

Следењето и оценувањето на работата на судиите според Законот за Судски совет се состои во:

- Континуирано двегодишно следење и оценување на работата на судијата;
- Вкупните резултати од работата на судијата и
- Придонесот на судијата во развојот на правниот систем и стручната мисла⁵²

Овие параметри од постапката за следење и оценување на работата на судиите се ставени под наслов „критериуми и постапка за следење и оценување на работата на судијата“ што прави конфузија во поимот критериуми, бидејќи временската рамка на следење, вкупните резултати од работата и придонесот на судијата во развојот на правниот систем се параметри кои ја дефинираат рамката за следење и оценување на работата на судиите, а не критериуми за нивен избор во повисок суд.

Оценувањето на работата на судијата може да биде редовно и вонредно

РЕДОВНО Е она кое се врши еднаш на две години, заклучно со март во тековната година;

ВОНРЕДНО Е она кое се врши по оцена на Советот при избор на судија во повисок суд или при покретување на постапка за утврдување на дисциплинска одговорност на судијата.

Како редовното, така и вонредното оценување може, по барање на судијата, да се повтори.

Методи за следење и оценување

Оценувањето се врши преку **квантитативни** и **квалитативни** критериуми, како и со **непосредно следење** и **дополнителни критериуми и посебни случаи на оценување** во врска со вршење на судиската функција.⁵³

КВАНТИТАТИВНИТЕ КРИТЕРИУМИ се податоците и информациите добиени преку Автоматскиот судско информатички систем за управување со предметите, таканаречен (АКМИС) за бројот, видот и решените предмети во однос на ориентациониот број на предмети што треба да го реши судијата во тек на еден месец.⁵⁴

КВАЛИТАТИВНИТЕ КРИТЕРИУМИ се однесуваат на односот на судијата кон работата, како што се:

1. почитување на законските рокови за преземање процесни дејствија;
2. почитување на законските рокови за донесување, објавување и изготвување на одлуките;
3. односот меѓу потврдени, укинати и преиначени одлуки во однос на вкупниот број на решени предмети.

Овој критериум се зема предвид при пресметување на оцената за работа на судијата против чии одлуки се изјавени правни средства.⁵⁵

Непосредното следење опфаќа:

4. Континуирано следење на работата;
5. односот на судијата кон предметите, странките, судиите, судските службеници;
6. уредно водење на списите кои се во работа кај судијата, квалитетот на усното и писменото изразување и почитувањето на приоритетот во решавањето на предметите.⁵⁸

Дополнителни критериуми

Постојат и дополнителни квалитативни критериуми, кога судијата може да добие максимум 3 бода и тоа за објавени стручни трудови или за изработени образовни материјали за потребите на Академијата на судии и јавни обвинители. Судијата овие бодови ќе ги добие доколку збирот на бодовите, по основ на квантитативни и квалитативни критериуми, изнесува најмалку 140 бода⁵⁶

52 Чл. 98, Закон за Судски совет на РМ.

53 Чл. 101, Закон за Судски совет на РМ.

54 Чл. 102, Закон за Судски совет на РМ.

55 Чл. 103, Закон за Судски совет на РМ.

56 Чл. 112, Закон за Судски совет на РМ.

Посебни случаи на оценување

Доколку работата на судијата е таква што неговите одлуки не подлежат на надзор на повисок суд, односно против истите не се изјавени правни средства, па од таа причина не може да бидат оценувани по критериумите за квалитет на одлуките, тогаш работата на судијата ќе се оценува врз основа на непосредно континуирано следење, врз неговиот однос кон работата, почитувањето на приоритетот во решавањето на предметите со кои е задолжен, согласно со извештајот за работа на судијата, односот кон странките, судиите и судските службеници, а сето ова ќе се утврдува преку евентуално поднесени преставки и поплаки за работењето на судијата, како и други активности (работа во судски совети, менторство и слично).⁵⁷

Ваквото презентирање на критериумите и бодовите доведува до нејасност и конфузија во оценувањето на работата на судиите, а со тоа и на крајната оценка за нивното унапредување. При мониторингот е констатирано одредено незадоволство, изразено од страна на судиите, од причини што сметаат дека доаѓа до нереално оценување.

Поради оваа конфузија, испреплетеност на критериумите сами по себе и со други параметри во поделната обработка на одредбите што го регулираат непосредното следење, дополнителните критериуми и посебните случаи на оценување, ја прави поделбата на критериумите нејасна и недоволно подобна за примена во постапката за оценување на работата на судиите. Презентираното бодирање не претставува целосно вредување на работата на судиите, односно не постои вредносно изразување во бодовите за да се задоволи стандардот – унапредување по систем на заслуги или мерит-систем. Овој факт сам по себе укажува на потребата од посоодветно и попрецизно законско регулирање на материјата, за потребните критериуми и нивната примена во постапката за оценување на работата на судиите.

Оцената на работата на судијата се пресметува преку збирот на резултатите добиени од квантитативните и квалитативните критериуми (воопшто не се споменуваат другите елементи или критериуми од чл 104, 112 и 114 од ЗСС) имајќи го предвид ефективното време на работа. Судијата може да биде оценет со позитивна оцена: задоволителна, добра и многу добра или со негативна оцена.

Начинот на пресметување на ефективното време на работа го пропишува Советот, меѓутоа од досегашната работа на Советот не е јасно дали ја исполнил оваа обврска и дали и како, при пресметувањето на оцената, бил земен предвид фактот на ефективно работно време.

Иако Судскиот совет, по донесување на одлуката за оценување, изготвува писмено решение и го доставува до судијата преку претседателот на судот и до претседателот на судот, сепак содржината на истото е од доверлив карактер, а незадоволниот кандидат може да бара од Советот да се спроведе повторно оценување.

Ваквиот нетранспарентен процес за основите на оценување на судиите треба да се промени не само заради интересот на судиите за правилно оценување на нивната работа и нивното напредување, туку и заради јавниот интерес на граѓаните за обезбедување стручност, професионалност, независност и самостојност на целокупното судство во РМ.

Судскиот совет врши оценување и на претседателите на судовите и тоа по два основа:

1. ако претседателот презел обврска за судење на предмети, оценувањето се врши според критериуми и постапка за следење и оценување на работата на судија и
2. следење и оценување на работа на претседател на суд како претседател на суд.

Не е јасно како ќе се оценува претседател кој презел обврска за судење на предмети во однос на основниот критериум-квантитативниот, кој е поврзан со видот на предметите и орјентациониот број предмети, со оглед на тоа дека истиот врши и претседателска функција. **Претседателот не може да ја остварува ориентационата норма и се поставува прашање тоа неостварување како ќе влијае на неговата оценка.**

57 Чл. 114, Закон за Судски совет на РМ.

Основа за пресметување на оцената на работата на претседателот на суд, како претседател на суд е збирот на резултатите добиени од квантитативните и квалитативните критериуми, како и постигнатиот резултат во врска со организацијата на работата на судот.

Квантитативниот критериум преставува збир на решени предмети во судот во однос на ориентациониот број предмети, поделен со бројот на оделенија на судот, при што се зема предвид процентот на стари решени предмети кои носат поголем број бодови.

Квалитативниот критериум за оценување на претседателот на суд преставува збир на процентот на укинати предмети на сите судии во сите одделенија.

Критериуми за организација на работата на судот од претседателот се:

- ефикасно организирана работа во поглед на функционирање на судот;
- работење на судот, информирање на јавноста за работата на судот;
- примена на информатичка технологија и
- финансиско работење на судот.

Постојат одредени несогласувања со Законот за судови во кој како посебен услов за избор на судија во повисок суд може да биде избрано лице **кое во последната година од страна на Судскиот совет на Република Македонија е оценето со највисока позитивна оцена и во однос на другите пријавени лица има добиено најголем број бодови, согласно со закон.**

Од друга страна, **член 42 од Законот за Судски совет** предвидува дека, сепак за избор на судија, Судскиот совет расправа и одлучува на седница на која присуствуваат најмалку две третини од членовите на Советот со право на глас. За судија е избран кандидатот кој добил две третини гласови од вкупниот број членови на Советот со право на глас.⁵⁸ Ова значи дека без разлика на сето претходно наведено, за судија, односно за претседател се избира тој што ќе го добие потребното мнозинство гласови од членовите на ССРМ.

Почнувајќи од 2015 Судскиот совет, повикувајќи се на член 46 од Законот за судови и на обезбедувањето на мерит-системот, секогаш го избираше првиот кандидат на листата кој имаше најголем број бодови од последното оценување. Останатите критериуми што се предвидени во член 41 од Законот за Судски совет, не беа споменувани, ниту земани предвид. Но, при изборите во ноември 2017 г., членовите на ССРМ, освен бодовите од оценувањето, ги истакнуваа и останатите критериуми наведени во член 41 од Законот за Судски совет на РМ.

Поради предвремените парламентарни избори, па сè до локалните избори (со одредени исклучоци на избор на претседатели на судови за кои беше неопходен избор) по препорака на Државната комисија за спречување корупција, Судскиот совет не вршеше избор на судии и претседатели на судови до ноември 2017г.

При изборот на судии за Врховниот и Апелациониот суд, во ноември 2017 г., иако беше објавен оглас за 2 судии во Врховен и 4 во Апелациониот суд, и иако на огласот беа пријавени 7 судии за Врховен и повеќе од 50 за Апелациониот суд Скопје, кои ги исполнуваа условите согласно со законот, сепак, за Врховен суд е избран само еден судија и тоа од листата на кандидати според принципот на правична и соодветна застапеност, иако имаше потреба од двајца судии, а во Апелациониот суд, од потребни 4, избрани се тројца судии.

Распоредување и делегирање на судии

Судијата ја врши судиската функција во судот во кој е избран и не може да биде преместен од еден во друг суд против негова волја.

По исклучок, судијата може да биде **распореден** во друг судски оддел против негова волја со писмено образложена одлука на претседателот на судот, а по претходно прибавено мислење од општата седница на Врховниот суд на Република Македонија, кога тоа го бара зголемениот обем и предмети кои се во работа во судот, но најдолго за време од една година.⁵⁹

58 Член 42, Закон за Судски совет на РМ.

59 Чл. 39, став 8, Закон за судови.

Со **годишниот распоред за работа**, кој го утврдува претседателот на судот по претходно прибавено мислење од седницата на судиите, односно од Општата седница на Врховниот суд, се врши распоредот на судиите, при што се води сметка за определбата на судијата за специјализација по кривична, граѓанска, стопанска, управна и друг вид правна област.

Оваа законска одредба, може да се констатира, дека не беше доследно почитувана, особено од претседателите на Основниот суд Скопје I Скопје и Врховниот суд на РМ во текот на 2016 г. кога голем број судии беа преместени од еден во друг оддел вон годишниот распоред и без нивна согласност, поради што имаше бурни реакции не само од незадоволните судии, туку и од стручната јавност.

Претседателот на Судскиот совет, на прес-конференција за медиумите, по однос на прераспределувањето, оцени дека тоа е работа на претседателите и дека тие не можат и немаат надлежност да се мешаат во нивната работа.

Временото упатување е во надлежност на Судскиот совет на РМ кој за таквата одлука ги известува претседателите, како на судот во кој се упатува, така и на судот од кој се упатува судијата.

Се поставува прашањето дали во овој период, по ова прашање, Судскиот совет ја исполнил својата основна функција за заштита на независноста на судството, бидејќи честите прераспределувања се елемент кој може да преставува нарушување на независноста на судиите.

По исклучок, судија на Основен суд и на Апелационен суд може да биде **временно упатен** да суди во друг суд од ист степен или во понизок суд, или од еден во друг специјализиран оддел, но најдолго за време од една година кога поради спреченост и иземање на судија или поради значително зголемен обем на работа, намалена ажурност или поради сложеност на предметите е доведено во прашање тековното работење на судот.

Против одлуките на Судскиот совет за времено распоредување судијата може да вложи приговор во рок од три дена до Судскиот совет.

При вакво законско решение може да се констатира дека Судскиот совет всушност одлучува во две инстанции, што може да ги проблематизира стандардите за одлучување од страна на независен и самостоен орган.

Во периодот на мониторингот Судскиот совет, во повеќе наврати вршеше продолжување на временото упатување, кое според закон е најмногу до 1 година. Како главен проблем за продолжување на временото упатување е недостатокот на судии во одредени судови.

Избор на судии-поротници

Изборот на судии-поротници го врши Судскиот совет, на предлог на претседателот на надлежниот Основен или Апелациски суд, при што, од Судскиот совет се спроведува психолошки тест и тест за интегритет, како за избор на судии.

Судскиот совет, за време на мониторираниот период, ефективно ја извршувал својата надлежност во поглед на изборот на судии-поротници и повеќе пати констатирал избор и престанок на функцијата судија – поротник во повеќе судови во државава.

Меѓутоа, главен проблем со кој се соочува Судскиот совет и судството во целина, е недостатокот на судии- поротници, поради недоволниот број кандидати кои се пријавуваат на огласите.

За ваквата појава има свое влијание нискиот надоместок од 250 денари од ден за вршење на работата судија – поротник, како и условот поседување високо образование на кандидатот за судија-поротник и ограничувањето на возрасната граница до 64 г.

Судскиот совет, со цел решавање на овој проблем, повеќепати писмено достави барања до Министерот за правда за зголемување на износот на надоместок. Со свој допис се обрати и до Министерството за правда и до Министерството за финансии, во кој го изнесе барањето за средба заради изнаоѓање решение за проблемот.

Со новите предлог-измени на Законот за Судски совет се предвидува укинување на условот за поседување Високо образование. Но, сè уште нема информации од Министерството за правда за можни измени во однос на паричниот надоместок.

Разрешување судии

Судијата може да биде разрешен од вршење на судиската функција поради:

- **потешка дисциплинска повреда, пропишана со закон, што го прави недостоен за вршење на функцијата;**
- **нестручно и несовесно вршење на судиската функција под услови утврдени со закон.**

За сторена потешка дисциплинска повреда претседателот на судот го известува Судскиот совет, кој понатаму постапува и носи одлука за разрешување со двотретинско мнозинство гласови од вкупниот број членови на Советот со право на глас.

За нестручно и несовесно вршење на судиската функција, според законската регулатива, во време на мониторингот постапката се поведуваше по барање на Советот за утврдување факти и покренување постапка за утврдување одговорност на судија и понатаму постапува и носи одлука Судскиот совет.

По измените на Законот за Судски совет постапката за утврдување одговорност за судија или претседател на суд се поведува по барање на член на Судскиот совет, на претседателот на судот, на претседател на повисок суд или на општата седница на Врховниот суд на РМ.

Под нестручно и несовесно вршење на судиската функција се подразбира незадоволителна стручност или несовесност на судијата. а кое влијае на квалитетот и ажурноста во неговото работење.

Постапката пред Судскиот совет е итна и од доверлив карактер, поради што се води без присуство на јавноста и со почитување на угледот и достоинството на судијата. При тоа се води сметка за заштита на личните податоци, согласно со прописите за заштита на личните податоци.

По прифаќање на барањето за одговорност на судија, Советот, по пат на ждрепка, формира Комисија за утврдување на одговорност на судијата или претседателот на судот, во состав од претседател и два члена.

Против одлуката на Судскиот совет за разрешување на судијата од вршење на судиската функција, судијата има право на жалба во рок од 8 дена по приемот до Врховниот суд на РМ.

Во периодот на мониторинг, Судскиот совет нема објавено одлука за разрешување на судија.

Разрешување на претседатели на судови

Претседател на суд може да биде разрешен од функцијата поради :

- Злоупотреба на положбата и пречекорување на службените овластувања;
- Незаконско и ненаменско располагање со средствата на судот;
- Неизвршување или ненавремено извршување на работите на судската управа;
- Влијание врз независноста на судиите во врска со одлучување по одделни предмети;
- Предизвикување потешко нарушување на односите во судот кои значително влијаат врз работењето на судот;
- Повреда на правилата во врска со распределба на предметите;
- Неисполнување на Програмата за работа;
- Доколку од Судскиот совет е оценет со негативна оценка;
- Доколку не го извести Судскиот совет за сторена потешка дисциплинска повреда од страна на судија.
- Постапката за разрешување претседател е идентична со постапката за разрешување судија.

Во периодот на мониторингот нема разрешување на претседател на суд, иако во текот на 2016 г. имаше многубројни индикации и поднесени пријави од судии од Основен суд Скопје 1 Скопје кои о предизвикаа потешко нарушување на односите во судот и кои значително влијааа врз неговото работење.

Судијата или претседателот на суд против кој се води постапка има право на фер судење согласно со гаранциите утврдени во чл. 6 од Европската конвенција за заштита на човековите слободи и права.

Ефективноста на Судскиот совет во исполнувањето на неговата основна функција-обезбедување независност на судството

Во периодот на мониторингот се констатираат два суштински пропусти во остварувањето на уставната функција на Судскиот совет. Притоа овие согледувања нужно се потпираат и на наодите на релевантните меѓународни извештаи.

Пропустите на Судскиот совет ефективно да го контролира АКМИС-от, наспроти сите легитимни барања, претставува суштествена повреда на неговата уставна положба и законски надлежности. Обезбедувањето на принципот на природен судија, преку системот на случајно распоредување на предметите, е еден од основните услови за самостојно, независно и непристрасно судство чиешто гарантирање е основната уставна функција на Судскиот совет. Освен тоа, контролата на АКМИС-от како редовна задача, произлегува и од одредбите на член 128 од Законот за Судскиот совет според кој оценувањето на претседателите на судовите се врши и во зависност од транспарентноста, јавноста на работата на судовите со кои раководат, како и **од повредата на правилата за распределба на предметите**. Според тоа, се покажува дека Судскиот совет систематски ја запоставувал оваа своја обврска при оценувањето на работата на претседателите на судовите, со што битно придонел за настанувањето на волку тешките последици за угледот и довербата во судството во целина.

Со злоупотребата на АКМИС-от, којашто Судскиот совет со невршење на свите задачи пропуштил да ја спречи, се доведува во прашање и кредибилноста на судските одлуки, како и кредибилноста на оценувањето на судиите и на претседателите на судовите и изборот на судии и претседатели заснован врз некредибилните податоци од АКМИС-от.

Втор значаен фактор за суштински неефективното вршење на функциите на Судскиот совет е непреземањето никакви чекори за испитување на сомнежите за недозволени влијанија на извршната власт врз изборот и разрешувањето на судиите, како и врз одлучувањето на судиите, особено поткрепено со прислушуваниите разговори.

Совет за утврдување факти

Советот за утврдување факти беше формиран со цел да се обезбеди двостепена постапка при дисциплинската постапка. Но, законот се донесе по итна постапка и без усогласеност со Уставот на РМ, што придонесе за реакции од експертската јавност како и критики од Венецијанската комисија.⁶⁰

Советот за факти немаше своја веб - страна од причина што Судскиот буџетски совет не спровел соодветна набавка за тоа. Советот за факти ги доставуваше извештаите за својата работа преку електронска пошта до медиумите и до Институтот за човекови права.

Во стратешките документи на Владата се потенцираше укинувањето на ова тело.⁶¹ **Советот за утврдување факти престана да постои со донесувањето на Законот за укинување на Законот за утврдување факти, во јануари 2018 г.**

Во периодот на своето постоење Советот за утврдување факти ја извршувал својата работа преку одржување седници најмалку еднаш неделно.

Советот за факти постапувал по бројни претставки, па и по допрен глас, воглавно на нејавни седници, а заради заштита на угледот и интегритетот на судијата.

За време на мониторингот Советот на факти добил голем број иницијативи, во просек од 14 до 53 месечно, и поднел **шест барања за утврдување на нестручното и несовесното вршење на судиската функција.**

60 Правосудство и темелни права во Република Македонија, Мрежа 23, Хелсиншки комитет, 2015 година.

61 Влада на Република Македонија, План 3-6-9, во делот на судските реформи. Достапно на: <http://vlada.mk>.

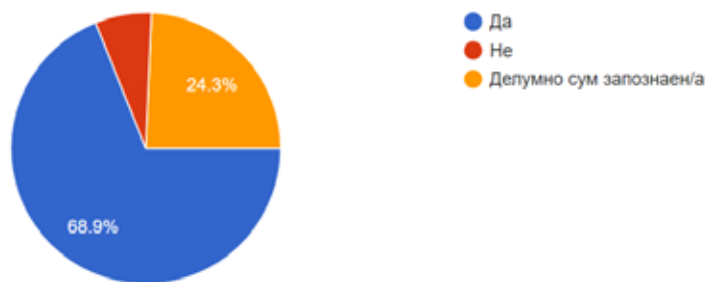
Анализа на прашалниците испратени до стручната јавност (до адвокатите)

Институтот за човекови права, во февруари 2018 г. испрати прашалници до адвокатите во РМ⁶² за работата на Судскиот совет, со цел да утврди можна промена во однос на перцепцијата на адвокатите за работењето на Судскиот совет, за разлика од првичното истражување спроведено во октомври 2016 г.⁶³ Прашалниците овој пат беа испратени исто до 2000 адвокати, а одговор добивме од 151 адвокат.

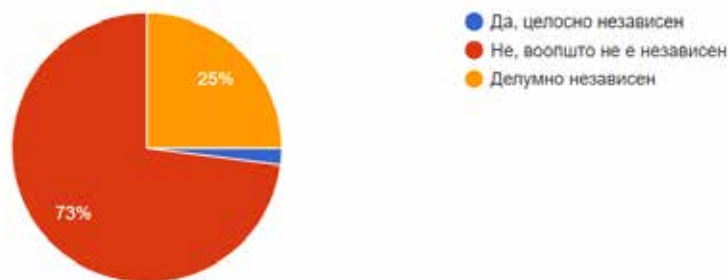
Одговорите добиени во овој период незначително, во позитивна насока, се разликуваат од добиените одговори во октомври 2016 г. Единствено забележително е зголемениот просечен број поднесени барања за иземање на судија, како и бројот на прифатени барања од страна на претседателите на судот. Воедно, за разлика од претходната анализа, овој пат дури 25,7% од адвокатите одговориле дека поднеле преставка до Советот за утврдување факти против работата на судија или претседател на суд.⁶⁴

Во следниот дел од Анализата визуелно се прикажани одговорите добиени од адвокатите:

1. Дали сте запознаени со работата на Судскиот совет на РМ?

2. Дали сметате дека Судскиот совет на Република Македонија е самостоен и независен орган?

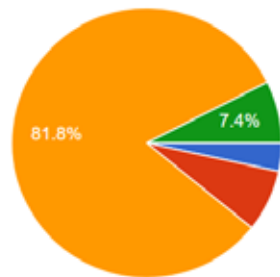

62 Прашалникот беше испратен до сите адвокати кои се наоѓаат на листата на Адвокатска комора на РМ и имаат активни електронски пошти.

63 Основна анализа на работењето на Судскиот совет на РМ, Институт за човекови права, стр. 32. Достапна на: [http://www.ihr.org.mk/uploads/publications_pdf/Analiza%20\(MAK\)%20web.pdf](http://www.ihr.org.mk/uploads/publications_pdf/Analiza%20(MAK)%20web.pdf).

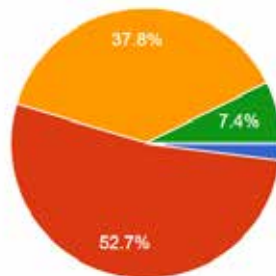
64 Во претходната анализа на одговорот дали поднеле преставка до Судскиот совет или до Советот за утврдување факти, откако ја презеде оваа надлежност, само 3,60% одговориле дека поднеле преставка.

3. Дали сметате дека другите тела, институции и органи ја почитуваат независноста на Судскиот совет на РМ?

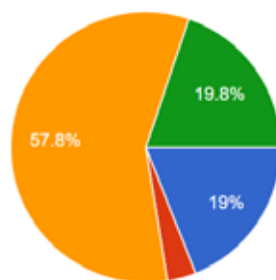
- Да, во целост ја почитуваат.
- Делумно ја почитуваат, а непочитувањето е исклучок.
- Не, само декларативно ја почитуваат
- Не воопшто не ја почитуваат

4. Доколку сте запознаени со работата на ССРМ, дали сметате дека работата на ССРМ е транспарентна и отворена?

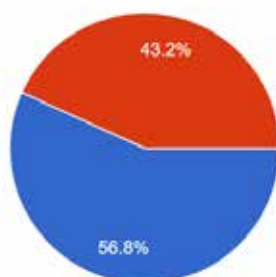
- Да, целосно транспарентна
- Не, воопшто не е транспарентна
- Делумно транспарентна
- Не знам, не сум запознаен/а со работата на ССРМ

5. Ако одговорот е потврден наведете како најбрзо ги дознавате потребните информации за работата на ССРМ.

- Преку интернет страната на Судскиот совет www.sud.mk
- Преку интернет страната и посета на седници
- Медиуми
- Друго

6. Дали имате поднесено барање за изземање на судија?

- Да
- Не, никогаш немам поднесено барање за изземање на судија

6.1. Ако претходниот одговор е потврден наведете колку барања сте поднеле од ноември 2016 година до сега (Вие или вашата странка / доколку е поголем бројот наведете приближен број).

Одговорите на ова прашање се движеше од 1 до 18.

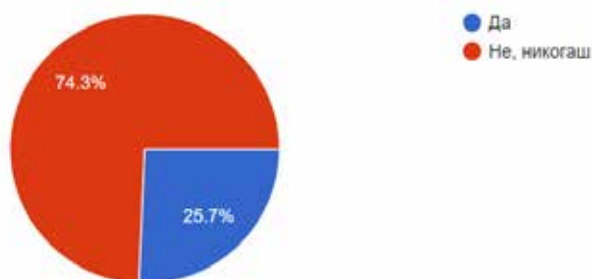
6.2. Кои се најчестите причини за поднесување на барањето?

Најмногу од одговорите гласаа поради „присирасноста, нејочитување на материјалното право, познанства со другата странка...“ и слично.

6.3. Колку од барањата ви биле прифатени од претседателот на судот во овој период?

Одговорите на ова прашање се движеше од 1 до 10 барања.

7. Дали сте поднеле претставка против претседател на суд или судија до Советот за утврдување факти?

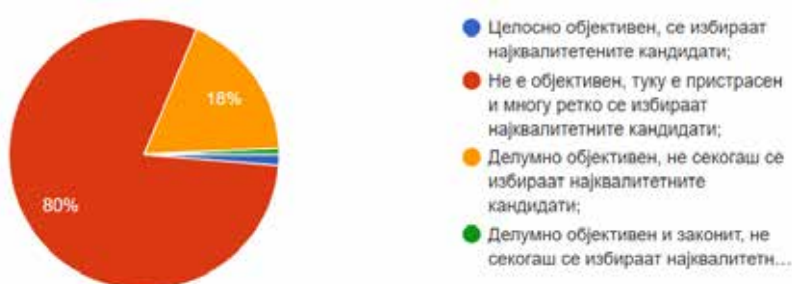
7.1. Доколку одговорот на претходното прашање е потврден, каков бил исходот?

Одговорите на ова прашање се движеше од 1 до 5.

8. Дали според Вас Судскиот совет ја обезбедува и гарантира самостојноста и независноста на судската власт?

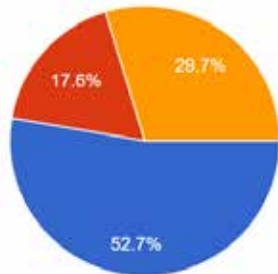
8. Изборот на судии од Судскиот совет според Вас е:

На прашањето „Дали ја употребувате мобилната апликација „Судски совет под лупа“, достапна на Google play и Apple store?“

93% одговориле дека не ја употребуваат, додека 7% ја употребуваат.

На прашањето „Дали сметате дека ваква апликација е потребна за да бидете информирани за работата на Судскиот совет и дали би ја употребувале во иднина?“ :

- Да би ја употребувал/а и сметам дека би ми користела да се информирам за работата на Судскиот совет на РМ;
- Не би ја употребувал/а и не сметам дека има потреба од таква апликација;
- Потребна е но треба да содржи повеќе информации за правосудството во целина.

Прашалници до општата јавност

Прашалниците до општата јавност беа објавени на социјалните мрежи и преку електронска пошта беа испратени до 500 лица. На прашањата добивме одговор од 189 граѓани. Идејата беше повторно да се измери можната промена од последната анкета за мерење на перцепцијата на општата јавност извршена во октомври 2016 година.⁶⁵

Од анализата на овие прашалници можеме да констатираме зголемување на запознаеноста на граѓаните со работата и со надлежностите на Судскиот совет на РМ. Дури 50% се запознаени со работата и надлежностите на ССРМ, околу 40% се делумно запознаени, додека само 10% воопшто не се запознаени со работата и надлежностите на ССРМ.⁶⁶

Испитаниците најчесто се информираат за работата на ССРМ преку медиумите. Помалку од 8% се информираат директно од интернет страницата на ССРМ, 10% ја следат работата преку мобилната апликација „Судски совет под лупа“. Додека повеќе од 10% воопшто не ја следат работата на ССРМ и не гледаат причина зошто би ја следеле ниту во иднина.

Повторно повеќе од половина од одговорите се дека работењето на Судскиот совет не е воопшто транспарентно, останатата половина смета дека работењето на ССРМ е делумно транспарентно, додека само 2% сметаат дека работењето на ССРМ е целосно транспарентно.

Само 10% од испитаниците некогаш поднеле претставка против работењето на судија или претседател на суд.

65 Основна анализа на работењето на Судскиот совет на РМ, Институт за човекови права, стр. 39. Достапна на: [http://www.ihr.org.mk/uploads/publications_pdf/Analiza%20\(MAK\)%20web.pdf](http://www.ihr.org.mk/uploads/publications_pdf/Analiza%20(MAK)%20web.pdf).

66 Во октомври 2016 г. на ова прашање 33% од испитаниците одговориле дека се запознаени, 37% дека се делумно запознаени и 30% дека воопшто не се запознаени со работата на Судскиот совет на РМ.

Краток осврт на работењето на судските совети во Р. Словенија и Р. Хрватска

Во следниот текст даден е краток приказ на легислатавата и работењето на судските совети во Хрватска и Словенија во однос на надлежностите за избор и разрешување кои доведуваат до обезбедување на независноста на судството, како и практиките на транспарентност кои можат да бидат користени како добри практики и при работењето на Судскиот совет на РМ.

Судски совет на Р. Словенија

Судскиот совет на Р. Словенија според закон е автономно и независно тело чија задача е да ја штити независноста и угледот на судството и да обезбеди квалитет на работата на судовите и судиите. Секогаш треба да делува на начин да се заштити и зајакне довербата на јавноста во судството, интегритетот на судството и независноста на судиите.⁶⁷

Судскиот совет на Р. Словенија е составен од единаесет членови. Националното собрание избира пет члена, по предлог на претседателот на Републиката, од редот на универзитетските професори по право, од адвокатите и други правници, додека судиите кои имаат постојана судиска функција избираат шест члена од редот на судиите.

Функцијата на членот на Судскиот совет е почесна и не е професионална, што значи дека членовите продолжуваат да си ја вршат функцијата, на пример, остануваат да бидат судии со половина од работното време. Сите членови имаат имунитет во однос на нивното мислење во процесот на донесување одлуки; Членовите се избираат со мандат од шест години (без право на повторен избор).

Надлежности на Судскиот совет на Р. Словенија-избор:

Избори на кандидати за судии и предлог до Собранието за избор (влегување во судството); Назначување на судии на судска функција; Назначување и разрешување на претседатели и потпретседатели на судовите; Предлог до Парламентот за разрешување на судија (отстранување од судска функција); Предлог до Собранието за номинирање на судија на Врховниот суд; Унапредувања на судиите за време на кариерата на судија (исклучоци: номинации на Врховниот суд); Одлучување за некомпатибилност на судската функција; Одлучување за упатување и распределување на судија; Усвојување критериуми за избор на кандидати; Усвојување на Кодексот на судска етика со кој се предлагаат членови на Комитетот за етика и интегритет; Давање мислење за организацијата на судот, одлучување за број на судиски места во судовите; Давање мислење за притворање на судија и започнување на кривичната постапка против судија.

Постапка во рамки на Судскиот совет на Р. Словенија:

- Најмалку 8 члена мора да бидат присутни на седницата за да се донесе важечка одлука;
- Отворено гласање на членовите со мнозинство гласови;
- 2/3 гласови се потребни за донесување на сите одлуки во врска со кариерата на судија (избор, назначување, номинирање, разрешување, отстранување) и усвојување на критериумите за избор на кандидати за судска функција и критериуми за мерење на квалитетот на работата на судиите;

Управниот спор е дозволен против сите одлуки на Судскиот совет до Врховниот суд (комора од пет судии). Пресудата мора да се донесе во рок од 30 дена и пресудата на Врховниот суд е конечна.

67 Член 2, Статус на Судскиот совет, Закон за судски совет на Словенија (ZSSve).

Кодекс на судска етика во Словенија

- Кодексот на судската етика е усвоен од Судскиот совет;
- Судиите треба да го почитуваат и да го следат Кодексот во судската служба и надвор од судот (приватен живот);
- Кодексот е објавен на веб-страницата на Судскиот совет и на веб-страниците на судовите;
- Воедно, за спроведување на Кодексот постои и Комитет за етика и интегритет:
- Составен од пет (5) членови кои се само судии (еден судија е од членовите на Судскиот совет);
- Членовите се номинирани од Судскиот совет;
- Членовите имаат мандат од 6 години, со можност за добивање уште еден мандат Компетенции на Комитетот за етика и интегритет:
- Мислења за актите (однесување на судијата) кои претставуваат прекршување на Кодексот;
- Препораки за почитување на правилата за судска етика и интегритет во однос на Кодексот.
- Транспарентност во работата на Судскиот совет на Р.Словенија
- Отворено гласање;
- Записниците од состаноците на Судскиот совет во врска со правата и обврските на судиите треба да се објават на веб-страницата на Врховниот суд;
- Сите одлуки на Судскиот совет во врска со кариерата на судија (избор на кандидати, номинација, промоција или отстранување) треба да имаат објаснување за мотивите и треба да бидат објавени на веб-страницата на Судскиот совет.

Судски совет на Р. Хрватска

Судскиот совет на Република Хрватска е самостоен и независен орган кој се грижи за независноста на судството. Тој е составен од единаесет членови, седум судии, двајца универзитетски професори по право и двајца пратеници, од кои еден од опозицијата.

Членовите на Советот од редот на судиите се избираат од сите судии во Република Хрватска, со тајно гласање, и тоа двајца судии на општинските судови, двајца судии од окружните судови, еден судија од специјализираните судови (административни, граѓански и трговски судови), а двајца судии доаѓаат од Врховниот суд.

Членовите на Советот од редот на универзитетските професори по право, по предлог на наставничките совети, се избираат од сите професори од правните факултети во Република Хрватска, а двајца членови на Советот се именуваат од хрватското Собрание од редовите на пратениците од кои еден од редовите на опозицијата.

Државниот судски совет (ДСС), во согласност со Уставот и законот, одлучува за именување, унапредување, преместување, разрешување и дисциплинска одговорност на судиите и претседателите на судовите, со исклучок на претседателот на Врховниот суд на Република Хрватска.

Судскиот совет на Р.Хрватска оценувањето на судијата го врши преку утврдени квантитативни и квалитативни бодови.

Со кандидатите за судии, Државниот судски совет спроведува структурирано интервју со утврдено времетраење, при што се разгледува и оценува:

- - способноста за донесување одлуки,
- - чувството за правда, правилно и одговорно извршување на функцијата,
- - мотивација за работа во судството,
- - дотогашното работење и активностите од значење за успешно извршување на функцијата.

На интервјуто, кандидатот може да добие најмногу 20 поени. Секој член на Советот кој учествувал во спроведувањето на интервјуто треба да го оцени кандидатот во посебен извештај за успешност. Конечниот број поени го утврдува Советот преку дискусија, и доколку членовите не можат да се договорат околу бројот на поени, се утврдува просечниот број поени. Одлуката на Државниот судски совет за избор на судии треба се темели на вкупниот број поени, а потоа на збирот на поените кои ја одразуваат оценката за вршењето на судиската функција и поените добиени на интервјуто.

Транспарентност на Судскиот совет на Р. Хрватска

Деловникот за работа на Судскиот совет на Р. Хрватска пропишува јавност на работата преку редовно известување за седниците, објавување на одлуките и известување за други активности на Советот. Седниците на Советот за кои се расправа и се одлучува по општи прашања се јавни. Именувањето на судиите и на претседателот на судовите е јавно, но, при одлучувањата за разрешување и дисциплински постапки, како и при одлучувањата за давање одобрение за поведување кривична постапка, за да се одобри или да се одбие лишувањето од слобода, се исклучени од јавноста. На барање на судија против кого се води таква постапка, Советот одржува јавна расправа.

Одлуките кои се донесуваат на седници без присуство на јавноста, секогаш се јавни.

Советот, на својата веб-страница, објавува релевантни информации за постапките што ги спроведува, како и релевантни материјали врз основа на кои се дискутирало и одлучувало.⁶⁸

Судскиот совет на Р.Хрватска, на својата веб-страница, овозможува советување со јавноста-„Savjetovanje s javnošću“ врз основа на одредбата од член 11, став 2 од Законот за пристап до информации, со што најавува започнување на консултации со заинтересираната јавност во однос на донесувањето на подзаконските акти како правилници, деловник за работа и слично.

⁶⁸ Poslovnik državnog sudbenog vijeća Republike Hrvatske, Достапно на:<http://www.dsv.pravosudje.hr/index.php/dsv/media/files/poslovnik> (15.1.2018)

Заклучоци / Препораки

3.1. Транспарентноста, отчетноста и ефективноста што беа предмет на мониторирање на работата на Судскиот совет на РМ не се на задоволително ниво иако во подоцнежниот период на мониторирање се забележа извесен напредок во имплементирање на овие стандарди.

3.2. Судскиот совет, при вршењето на своите надлежности, водеше сметка за овозможување на формалната транспарентност, меѓутоа суштинскиот аспект на транспарентноста изостанува за да би можела јавноста да ги согледа основите и причините за одлуките што ги донесува Советот. .

П.2. Потребно е поактивно ажурирање на веб-страницата за да може лесно и ефикасно да се прибавуваат релевантни податоци. Комуникацијата со јавноста, која може да се оствари и преку новинарите, да биде суштинска, за да може јавноста соодветно да ја оценува работата на Судскиот совет.

3.3. Отчетноста на работата на Судскиот совет, преку годишните извештаи за работата, не е доволна преку презентирање статистички и аналитички податоци, без дополнителни релевантни податоци за извршување на надлежностите. Разгледувањето и усвојувањето на извештаите се врши строго формално. Во практиката не е забележана активност на судиите за предметните извештаи. Разгледувањето и усвојувањето на извештајот од Собранието на РМ, во досегашната практика, не покажува суштински дебати и соодветна оценка на работата на Судскиот совет.

П.3. Годишниот извештај на Судскиот совет содржински да биде поквалитетен, со цел да овозможи сеопфатен увид во состојбите кои ја презентираат неговата работа. Потребно е да се обезбеди разгледување и усвојување на извештајот и од страна на судовите, особено од Врховниот суд на РМ. Да се овозможи практична примена на последиците од неусвојувањето на извештаите од горенаведените органи, проследени со цврста и јасна аргументација за неусвојувањето.

3.4. Законодавецот до сега не пропишал одговорност за членовите на Судскиот совет, а со тоа и не ја исполнил уставната обврска предвидена во Амандманот XXVIII на Уставот на РМ, кој е усвоен во 2005 година.

П.4. Законодавецот да ја исполни уставната обврска со закон да се пропише одговорноста на членовите на Судскиот совет, така што ќе ги предвиди основите и постапката за утврдување на одговорноста на членот на Советот.

3.5. Критериумите за избор на судиите во повисоките судови се нејасни и оставаат можност за несоодветно оценување кое ја доведува во прашање и објективноста при вршењето на изборот. Забележана е и недоволна транспарентност во поглед на оценувањата на кандидатите.

П.5. За избор на судиите во повисоките судови потребно е да се утврдат јасни и прецизни критериуми, строго засновани на заслуги. Заради тоа има потреба да се преиспитаат поставеноста на постоечките критериуми, непосредното следење, дополнителните критериуми и посебните случаи (термини одредени со закон), како и постапката за нивна практична примена. Потребно е и оценувањето да биде транспарентно.

3.6. Забележан е пасивен однос во работата на седниците на дел од членовите на Судскиот совет (нецелосно го користеа своето право за произнесување при изборот на судии, но и при остварувањето на останатите надлежности на Судскиот совет).

П.6. Членовите на Судскиот совет во остварување на своите надлежности суштински да ги остваруваат обврските предвидени со законските измени од декември 2017 година и тоа особено со изнесување на свој став и мислење на сите членови во врска со изборот.

3.7. Неизборот, без образложение, на претседатели на судови, на судии во Апелациониот суд Скопје и во Врховниот суд на РМ од пријавените кандидати на објавените огласи, е одраз на неефикасно и неефективно работење на Судскиот совет. Ова уште повеќе што веднаш потоа повторно објавува огласи за пополнување на истите места.

П.7. Судскиот совет треба ефективно да ги извршува своите надлежности, трошејќи ги јавните буџетски средства на ефикасен и транспарентен начин, со цел обезбедување ефикасност и ефективност на судството во целина.

3.8. При вршење на изборот на судии во основните судови, Судскиот совет de facto не изврши избор, туку ги назначи судиите согласно со ранг-листата на кандидати доставена од Академијата за судии и јавни обвинители (АСЈО), иако преку Судскиот совет се спроведува интервју и тестирање за интегритет и психолошки тест. АСЈО, во рамки на почетната обука, нема можност да ги рангира кандидатите според специјализација за одредена правна област, како што тоа се бара во објавените огласи за избор на судии во основните судови.

П.8. Ненавлегувајќи во оценувањето што го спроведува Академијата за судии и јавни обвинители во рамки на почетната обука, да се овозможи Судскиот совет да ја извршува својата надлежност - избор на судии во основните судови, согласно со законски определените параметри.

3.9. При изборот на судии во повисоките судови, членовите на Судскиот совет не гласаат за сите кандидати на листата кои ги исполнуваат условите. За избран се смета првиот кандидат од ранг-листата кој ќе го добие потребното мнозинство за избор.

П.9. Ваквото гласање треба да биде оневозможено така што да се гласа за сите кандидати за судии во повисоките судови за да не се создава сомнеж при изборот, а со цел обезбедување и зачувување на независноста на судството.

3.10. Определувањето ВД претседател на Основен суд Скопје 1 од редот на судиите на Врховен суд на РМ Судскиот совет го направи спротивно на законските одредби (член 89 од Законот за судовите).

П.10. Ваквото незаконско постапување од Судскиот совет не ја зајакнува довербата во судството и секако не е во прилог на владеењето на правото и гарантирање на самостојноста и независноста на судството и ваквата пракса треба да престане.

3.11. Принципот на правична застапеност при последниот избор на судии е обезбеден преку објавување две ранг-листи и тоа една мнозинска и друга листа со кандидати од етничките заедници кои не се мнозинство во РМ.

П.11. Објавувањето на две ранг-листи на кандидати (една мнозинска и друга листа со кандидати од етничките заедници) го задоволува принципот на правичната застапеност, при што не смее да се занемари почитувањето на сите критериуми при вршење на изборот за судии од тие листи.

3.12. Одлуките за избор на судии од ноември 2017 година содржат целосна листа на пријавени кандидати, со бројот на бодови од оценувањето, биографски податоци за кандидатите, вкупен стаж и резултати од анонимната анкета, но не може да се утврди причината поради која токму тие кандидати биле избрани, наспроти неизбраните кандидати кои се наоѓаат погоре на листата (според дадените податоци имаат поголем број бодови или пак идентичен број бодови и имаат поголем стаж и/или поголем процент на доверба од анонимната анкета).

П.12. Се препорачува донесување и објавување на објективна и законски издржана одлука за избор на судии која ќе содржи јасни причини за избраниот кандидат, наспроти останатите кандидати од листата. Причините за образложена одлука се потребни за информираност на јавноста и за ефективно остварување на правото на жалба.

3.13. Судскиот совет не реагираше во случаите на: (1) непочитувањето на законските надлежности од претседателите на судовите во врска со преместувањето на судиите од еден во друг оддел вон годишниот распоред и без согласност на судиите; (2) распределбата на предметите во АКМИС-от; како и (3) објавените телефонски разговори поврзани со независноста на судството.

П.13 За ваквата нереакција од Судскиот совет потребно е утврдување соодветна одговорност.

3.14. Постоечкиот електронски начин на полагање на правосудниот испит, кој е основен услов за избор, не обезбедува доволно знаење од правната област за извршување на судиската функција.

П.14. Потребно е да се направат измени во програмата на правосудниот испит и начинот на неговото полагање.

3.15. При изборот на претседатели на судови, во ноември 2017 година, за прв пат, покрај критериумот највисок број бодови, беше оценувана и доставената Програма за работа и покажаниот квалитет на кандидатот од спроведеното интервју, што се оценува како позитивен пристап.

3.16. Судскиот совет покажа поголем интерес во надминување на проблемот со недостатокот на судии-поротници и нискиот надоместок за вршење на работата судија – поротник што се цени како позитивен пристап.

Оваа анализа е резултат на: а) мониторингот на работата на Судскиот совет, б) на организираниите отворени дебати со стручната и експертска јавност на кои беше истакнато дека Судскиот совет не го гледаат како доволен гарант на самостојноста и независноста на судството и нивната професионална работа, в) на дискусиите со новинарите како чувари на јавниот интерес кои искажаа недоволна транспарентност на Судскиот совет, г) на спроведените анкети за согледување на перцепцијата на стручната и општата јавност, д) но и на другите проектни активности кои се след на повеќе годишната работа на Институтот за човекови права во оваа област, а од кои произлегува потребата од депрофесионализација на работата на членовите на Судскиот совет. Комуникацијата со јавноста да биде суштинска за да може јавноста соодветно да ја оценува работата на Судскиот совет и да се задоволи јавниот интерес. Заради суштинска реализација на транспарентноста која очигледно изостанува, потребна е поголема ангажираност на членовите на Судскиот совет, стручната служба и овозможување на стручно оспособување во оваа насока.

Со спроведувањето на сите овие активности прибавени се доволно релевантни податоци за работењето на Судскиот совет и за оценувањето на неговата работа, меѓутоа, со оглед на одредените законски измени, како и врз основа на најавените посуштествени законски измени што наскоро ќе следат, неопходно е дополнително следење на практичната примена на тие одредби.